Орган Руського Народного Союза в Америці

Свобода

SVOBODA

РІК XIX. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. ЧЕТВЕР, 28 ГРУДНЯ 1911. ЧИСЛО 52. VOL. XIX. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, DECEMBER 28, 1911. No. 52.

Пересторога і Розпоряджене

— для —

Відділів Руского Народного Союза і відділових П. П. Урядників.

Около 22 сего місяця о. Михаїл Балоґ, дух. управитель Р. Н. Союза вислав між відділи Р. Н. Союза пашквіль під заголовком „Відозва". В тій „Відозві" між иншими епітетами, нісенітницями і неправдами написано таке:

„Насильство доконують на Тобі, Руський Народе Іван Мартон, Алексей Шаршонь, Теодозій Лабовський, Семен Ядловський, отець Валентин Балоґ, Константин Поступак і Теодозій Каськів, бо неправно допровадили до того, що **Свобода вже не наша**, і не служить вже більше інтересам Руського Народу, але тим, котрим не лежить на серци добро сего народа і розвій нашої славної орґанізації. З тої то причини я змушений тратити гроші і боронити прав Руського Народа поза Свободою.

„Тії декотрі урядники здоптали параґрафи Р. Н. Союза, впроваджуючи те, що противить ся ухвалам народу, назначуючи цензором п. С. Ядловського над редактором Свободи, на перекір параґрафови 47. статута, який каже: Головний духовний управитель має наглядати над орґаном Р. Н. Союза, щоби не було в нім ніяких статий противних вірі ані правдам релігійним. П. О. Стеткевич зневажений тими урядниками за те, що поміщував в Свободі голоси люду, на що дало дозвіл річне засідане урядників, був приневолений тепер уступити зі становиска відвічального редактора Свободи."

Дальше пише дух. управитель:

„Вони подоптали рівнож пар. 45. який каже, що до уряду належить також духовний управитель, а вступ на засідане гол. уряду є свобідний про кождого члена Р. Н. Союза, але такий член не має права забирати слова в дискусіях ані голосувати. Однак стала ся річ не до увіреня."

Наконець кличе дух. управитель:

„Руський народе. Не дай собі тесати кілків на голові і виривати прав, які тобі прислугують після ухвал Конвенції. Не позволь, щоби Тебе за ніс водили тії, котрі жиють Твоїм кервавим потом і накладають ярмо на Твою спрацьовану шию. Радше вмерти, як в неволі жити. Досить напили ся Вашої крови Вельможні-Ляхи в старім краю, а тут „свої гірше Ляха... розпинають".

„Тож кличу до Тебе Руський Народе: Схаменіть ся, будьте люде, бо лихо Вам буде. Ми не „хруні", не „худоба", не „безбожники", не „Індіяни", як звикли Нас наші „рідні" опікуни звати. Покажім, що Ми прав своїх не дамо здоптати, тим більше, що параґраф 34. каже: На жадане двох третин всіх відділів Р. Н. Союза головний предсідатель єсть обовязаний скликати надзвичайну Конвенцію, оголошуючи час, місце і ціль, в якій Конвенція скликує ся.

„Не жадаю з Вами надзвичайної Конвенції, щоби Вас бідних зарібників без потреби не наражувати на великі кошта, але хочу, щоби час найблизшої Конвенції приспішити, бо грозить велике небезпеченство для Р. Н. Союза, і коли би відложено час Конвенції на пізнійше, Р. Н. Союз мігби понести великі матеріяльні страти, і хто знає, чи не заспівалиб йому вороги: Вічная память. Тож жваво до діла.

„На найблизшім мітінґу Вашого відділу прошу се письмо всім членам прочитати і пояснити, а тим що вміють читати, дати по одному примірникови сеї відозви, щоби народ пробудив ся і порозумів, хто йому добра бажає. Виберіть сейчас делеґата на конвенцію і випишіть його імя на всіх трех блянкетах і подайте його адресу."

В виду повисшої „Відозви", ми, головні урядники і члени головного екзекутивного комітету уважаємо своїм обовязком, як рівнож для добра нашої орґанізації, оповістити Вам як слідує:

Ложею є, що ми доконуємо якенебудь насильство на членах Р. Нар. Союза; ложею є, що ми допчемо параґрафи статутів Р. Н. Союза і ложею є, що ми в деспотичний російський спосіб ломимо ухвали конвенції.

Натомість правдою є, що ми, як головний екзекутивний комітет згідно зі статутами Р. Н. Союза, §§ 50, 121, 122 і згідно з ухвалою конвенції малисьмо завсігди і маємо до тепер право скликувати засідания екзекутивного комітету без участи в них головного дух. управителя.

Дальше правдою є, що ми в ніякий спосіб не поломили постанов §-у 47-го, бо всякий, хто читає і читав „Свободу", мусів бачити, що та „Свобода" нігде, в ніякий спосіб ніколи не писала ані не виступала ні проти віри ні правдам релігійним.

Дальше правдою є, що ми не подоптали в ніякий спосіб § 45 статутів Р. Н. Союза, позаяк засідане, яке відбуло ся в місяци падолисті с. р. скликано на підставі § 50, а не на підставі § 36, 39 і 40 статутів Р. Н. Союза; присутність контрольної комісії була доконечна тому, позаяк на руки предсідателя контрольної комісії впливали численні зажаленя і скарги на дотеперішний спосіб редаґовання „Свободи"; отже присутність сеї контр. комісії на засіданю екзекутивного комітету була пожадана і доказова. В тій самій цїли дозволено на присутність підчас того засідания о. Н. Підгорецькому і о. Ал. Улицькому, членам Р. Н. Союза.

Дальше правдою є, що ми ніколи не поповнили ніякого насильства на „Тобі, Руский Народе", ані на Вас „члени Р. Н. Союза". Сего духовний управитель не доказав ні одним, хочби найменчим фактом. Неправдою є, що ми доптали або допчемо так статути Р. Н. Союза як і ухвали конвенції, бо і сего духовний управитель не доказав і не докаже нам ніяким фактом. Говорить лиш пусті, високопарні фрази, незгідні з правдою і з тим ми не можемо числити ся.

Отсе наша урядова відповідь на „Відозву" духовного управителя Р. Н. Союза.

А тепер ще одно.

Хотяйби в тій „Відозві" не було ніодного слова неправди, хотяйби в ній була сама найчистійша правда, то о. Михаїл Балоґ, духовний управитель Р. Н. Союза не має найменчого права згідно з статутами сеї орґанізації, взивати відділи до ломаня речинця конвенції, а тим самим до ломаня ухвали делеґатів X-ої Головної конвенції, відбувшої ся в Philadelphia, Pa. а до сеї пори не знесеної і обовязуючої в повній силі. Тому то взиває ся всіх місцевих Урядників і підрядні відділи Р. Н. Союза перейти до дневного порядку над тою „Відозвою" і відослати її назад о. Мих. Балоґови.

Місцеві урядники Р. Н. Союза і всі відділи, котрі думали-б противно і вагали ся виконати повисше розпоряджене, нехай приймуть до відома і знають се заздалегідь, що згідно зі статутами Р. Н. Союза, переступлять §§ 93, 338 і 339 тогож статута і стягнуть на себе всі наслідки, передвиджені § 352, Nr. 4. 5. і § 353 статута Р. Н. Союза.

Дано в Whiting, Ind., дня 23-го грудня 1911.

(Печать.)

ІВАН МАРТОН, місто предс.,
АЛЕКСІЙ ШАРШОНЬ, кас.,
СЕМЕН ЯДЛОВСЬКИЙ, фін. секр.,
ТЕОД. ЛАБОВСЬКИЙ, рек. секр.

Кирило Безхлїбяк.

На заробітках.

Максим устав рано і вештав ся сюди й туди по хатї. Хоч іще цїла домашня челядь спала, то він устав раньше, бо мав іти до двора на заробітки. Цїлу ніч снило ся йому, що він десь щось робить і хтось стоїть над ним і все гукає на нього: „Ану швидше, швидше! Гайда на перед! Не лишай ся із заду! Чого так лїзеш, як тота жаба!”

Збирав ся як найшвидше і хоче відходити, та ось мама зачула крізь сон якийсь рух у хатї і з просоня питає:

— Ти Максиме вже йдеш до двора?

— Ая, йду!...

— То йди, йди!... Але їсти нинька нїчого не будеш!... Бо що я тобі злагоджу і хто тобі віднесе?! Я не маю коли! Отам є ще на полици кавалок хлїба, візьми собі тай пополуднуєш.

— Добре, що хоч те є! — подумав Максим виходячи з хати.

Ішов селом і думав собі:

— Коби хоч не відігнав економ, бо що-ж я дома буду робити? Як не зароблю в дворі, то будемо всї голодні. Тато хорі, мама занятї дїтьми. Одежини нема... От і в мене нема чобіт, тай що маю робити!

Максим дуже бояв ся, аби його економ у дворі не відправив від роботи. Тому спішив скорим кроком, щоб першим бути на місцї.

Доходив на кінець села, де стояв панський двір, пишаючи ся довгими мурованими стайнями і великим садом, якого верховіте було осяяне золотим промінєм сходового сонця. Коло брами на вигонї вже стояв економ з кількома гайдуками, та чекали денних прихожих робітників, що мали йти до двора на роботу. Нїкого ще не було. Максим став перед ними перший.

— Слава Ісусу Христу.

— На віки слава! — бркнув один із них з під носа.

— Ти йдеш до двора на роботу? — запитав його один гайдук, двірський польовий.

— Ая, йду!... — відповів Максим.

Економ з гайдуками пильно дивили ся на хлопця і сьміяли ся, що з нього якийсь малий недоросток. Економ питав хлопця дальше:

— Чия ти дитина?

Максим зі стиду мовчав.

— Ну, говори, як називаєш ся?

— Максим Мандзїй.

— Котрого Мандзїя?

— Мандзїя Івана.

— Ага!...

Подивив ся на хлопця суворо і додав:

— Пек і осина тобі, Мандзїю, та до чорта з тобою! Дивіть но ся, дивіть! Яке воно мале, а яке розумне як старе! — Економ і гайдуки всї нараз здорово зареготали ся.

Тимчасом стали надходити з села самі робітницї дївки до роботи і спиняли ся в гуртї коло брами.

Економ проходжував ся між ними, зазирав їм в очи, часом зиркнув до гори на сонце і довго дивив ся; по воздусї слїдив, чи буде сьогоднї певна погода, потім виймив із кишенї зиґарок і скрикнув:

— Ов, то вже пів до семої!

Тепер давав кождому роботу. Чотири дївки запровадив до гумна млинкувати збіже, вязки вязатя і сїчку різати, а двом дївчатам казав із Максимом іти на лан за боронами пирий на ріли збирати.

— Але живо менї ногами: раз, два... Зараз там буду і побачу, що то ви там менї за той час зробили! — гукав у слїд за ними.

Дївки приспішили кроку і швидко сховали ся за горбком. Максим що сили простягав свої дрібні ноженята, щоб настигнути за ними. За собою все ще чув реґіт двірських посїпак та оте прикре слово: „недоросток”.

Сонце припікає, душно і парно. Форналї волочать ріллю засїяну пшеницею, аж курить ся. Курява йде валом за бороною. Дївки збирають пирий, а між ними й Максим. Робітницї гуторять, сьміють ся, жартують із Максима.

— Еге, ге, ге... Ти Максиме, як я виджу, то з тебе був би війт або піп

— Дай менї спокій! Не хочу бути нї попом нї війтом! Агі, а менї на що такого клопоту на малу голову! Не був мій дїд і тато нї попом нї війтом, тай я не хочу бути!

— Може таки будеш, — сьміяли ся дївки.

— Не хочу! З нас нїхто не письменний тай ми не письмаки, аби з нас хто коли був такою головою!

— А чому-ж ти не письмак? — питала його одна дївка.

— Бо тому, що нї... Мій дїд, тато не ходили до школи, тай я не ходжу. От я до школи не ходжу і без неї обходжу ся і хлїб їм!

— Ая, їси, як у дворі заробиш!

— Ти таки правду кажеш. З тебе була би ворожка, бо я й нинька не буду обідати, бо нема що!...

— А видиш, що я добре вгадала! — і засьміяла ся.

— Смій ся! Тобі хоче ся ще сьміяти! — сумно додав Максим.

— Або тобі вже хоче ся плакати?

— Плакати чи сьміяти ся, менї вже всьо одно; я вже на то привик. Я ще не маю й штирнацяти років, а біди вже багато видів! Не сиджу дома як иньші і не плекаю ся, але йду заробити! Мій тато зросли з маленьку при дворі тай з двора їх узяли й до війська! Нї в дворі, нї в війську меду не лизали! А тепер лиш усе хорі тай хорі! Тай боїмо ся, аби не дай Боже не вмерли, бо що би ми тодї робили? А нас шестеро, нїчого купка, а я найстарший, а поля нема лиш один маленький огород!

— Таке буде й твоє, Максиме! — додали йому дївки.

— Видно, що таке саме буде, лїпше мене не чекає! Та мій тато хоч були хлоп, а я що, слабий комар!

Надїхав економ і став, злїз із коня і дав держати польовому, а сам звільна ходив по ріли та уважно приглядає ся дївчатам і їх роботї, а найбільше звертав увагу на Максима, що трохи полишив ся з заду. Він гукнув на нього:

— Ти що так із самого заду лїзеш як тота жаба? Чи ти не можеш держати ся на рівнї з дївчатами? А ще й парубок рахує ся і плату би рівну брав!

Максим намагав ся поспішити, жвавійше, але не міг, бо був знесилений і змучений, то тягнув ся як міг.

Економ обійшовши ріллю виймив із кишенї зиґарок, подивив ся і гукнув на цїле здорове горло: „Полудне!” Потім сїв на свого коня і поїхав.

Форналї ропрягали помучених і зіпрілих коний, відводили їх на край, припинали до возів, давали їм їсти і самі сїдали на короткий спочинок.

Тепер усьо, що було перед хвилею в руху на ланї, всьо відпочиває. Полуднують чим хто має, жартують, але вже не так жваво, як рано. Сонце пече, з пухкої ріллї йде пара, у робітниць починають болїти крижі від схиляня. під Максимом дилькочуть колїна. Йому страшенно хочеть ся простягтись на пахучій муразї; здаєть ся, лиш хвилечку полежати і набрав ся-б нової сили. Та ба! ось польовий устав, подивив ся на сонце і крикнув:

— Ану, до роботи!

Сей окрик від разу сполошив усїх. І знов на лану рух. Чути крики форналїв: „вйо!” та лускіт батогів, а за боронами знов стелить ся валом густа курява. Економ знов надїхав на кони і здалека командує по військовому:

— Ану, вйо, вйо!... Форвест!....

Минав час. Вечоріло. Економ позаписував дївкам їх днї, а в кінцї й Максимови, з якого не переминув знов накепкувати ся, називаючи його і парубком і недоростком і жабою й антипком.

Вечір залягав над ланом. Робота покінчена. Дївки йдуть до дому і зо сьміхом питають Максима:

— Що, добре було тобі нинька?

— Най йому так буде чорно і гірко цїлий його вік, як менї нинька! — відповів дївкам невесело Максим.

— Та чого так?

— Бо так! Менї нинїшна субота стала роком, так чогось менї дуже тяжко!

Недїля.

Рано пішов Максим до двора по гроші. На ґанку було щось до двацятеро людий, чекаючи виплати. По хвилї льокай задзвонив у малий дзвінок, що можна йти до канцелярії.

З ґанку люди посунули до кредепсу, звідки їх по одному пропускали до канцелярії. Решта стояли в кредепсї. На краю стояв Максим. Глипав боязно довкола. По стїнах були мальовані квіти, що так і хапали за очи живими фарбами; жовта воскована долївка була лискуча як скло. З сумежного покою шибнув прудко льокай, несучи на тацї снїданє і без шелесту мигнув до канцелярії. Максим аж затряс ся, коли льокай перейшов по при нього: і знає, що се слуга і бити не має права, а страшно чогось. Максим стулив ся по при стїну в куток і скромненько стояв там та ждав самого послїдку, коли мав узяти свої відроблені гроші.

З канцелярії відходила одна дївка, а за нею голос економа запитав:

— Є там ще хто?...

— Ще є один хлопець, — відповіла дївка.

Максим війшов до канцелярії.

— Слава Ісусу Христу, — мовив цїлуючи пана в руку.

— На віки слава.

Пан сидить коло столика та з економом про щось оба говорили і нараз оба глянули на хлопця, а потім тихо усьміхнули ся. Пан запитав хлопця:

— Як ти називаєш ся?

— Максим Мандзїй.

— Кілько маєш днїв?

— Чотири.

Вичислив пан хлопцеви шістьдесять крейцарів і подав йому.

Максим мне в руках гроші і не рушає з місця. Економ питає з фуком:

— Ну, чого ще стоїш? Може ще хочеш більше?

— Прошу пана, я так робив як отї дївки, вони взяли по двацять крайцарів, а менї пан дали лише по пятнацять!

Пан і економ подивили ся остро на хлопця, а економ сказав обертаючи ся до пана:

— Таке розумне, як старе! Нївроку йому!

А потім до Максима:

— А знаєш, синку, чому ти взяв менше, а дївки більше? Тому, бо ти менший а дївки більші і лїпше від тебе робили. То все так, синку: яка праця, така плаца.

Максим пішов. Чув, як пани реготали ся в слїд за ним. Щось мов огняною різкою гнало його зо двора.

Непоправні.

Коли якісь партії заключають з собою якийсь компроміс, то угодові точки сього компромісу обовязують рівно обі спорячі сторони. Єсли одна сторона не дотримує ухвал взаїмного договору, то тим самим розвязує руки другій сторонї. В положеню двох спорячих сторін найшли ся случайно: „Свобода“, яко орґан Р. Н. Союза і „Душпастир“, яко орґан руського епископа Кир Сотера і підчиненого йому духовеньства. Як відомо, „Свобода“ здержала ся тепер з публїкованєм усяких статий та дописий, що відносять ся до справ церковно-парохіяльних і до справ, дотикаючих посередно чи безпосередно наших духовних кругів. Иншими словами кажучи, „Свобода“ станула на такім становищи, на якім стояла перед послїдною головною конвенцією, на такім становищи, якого собі бажали ті круги, котрих орґаном являєть ся тижневник „Душпастир“. Єслиж „Свобода“ не говорить під пору нїчого про церкви та „попів“, то й ті „попи“ не повинні провокувати тих „дяків“ та „коршмарів“, котрі в найлїпшій вірі подали руку до обопільної згоди. Та щож, коли наші ультракатолицькі „еґомосцї“ думають, що їм вільно робити і говорити всьо, а „цивілям“ нїчого!... Розумієть ся, що з такими „еґомосцями“ неможлива нїяка згода, нїяка спільна акція, бо ті „еґомосцї“ не можуть витримати... Вони непоправні!

Доказом непоправности сьвящеників з табору „Душпастирцїв“ нехай послужить допись з Юнґставн, О., поміщена в найновійшім, 22 ч. „Душпастиря“ з дня 17. грудня 1911, підписана „Наочним сьвідком“. В сїй дописи говорить ся про посьвячене руським епископом угольного каменя під нову церкву в Юнґставн і про якогось „виродка“, Луку Багрія, що своєю роботою спричинив нечуваний заколот між парохіянами Всч. о. В. Зацерковного.

„День 12. Новембра — так зачинаєть ся та допись — буде записаний золотими буквами в історії нашої парохії. Сей день позістане єще довго в нашій памяти, бо він був неначе переломом в нашім суспільнім житю і справдїшним погромом для всїх тих наших прошених і непрошених опікунів, котрі мов то дике гайворонє, жадне людскої крови, обсїли, а радше налетїли на наш добрий руский нарід ту в Америцї.

„В тім дни гостив у нас наш найдорожший Владика, посьвятив угольний камінь під нову Христову Твердиню, отворив всїм присутним очи і ясно виказав підлу роботу фальшивих провідників народу. Коли нераз було читати про те, що дїє ся по тих руских парохіях, то аж мороз ішов по тїлї. Кождий рад був дізнати ся правди, в чім то лихо лежить. Хто тому винен, що настала така велика буря, серед нашого спокійного народу? І тяжко було довідати ся, бо і не було звідки.

„Чи може з тої масоньскої „Свободи“, котра наперекір своїм статутам здоптала ногами волю цїлого Руского Народу, злегковажила єго релїґійні почуваня і пішла на службу ворогам Руси і єї Церкви.

„Та „Свобода“, місто як статути наказують: „зєдинити братньо всїх Русинів в Америцї“, місто „нести моральну поміч членам, ширити просьвіту, старати ся о їх моральний чи духовий добробит, місто поміщувати духовні науки, (бож на що ми маємо духовного управителя), она засїяла братовбійчу війну, взаїмну ненависть, непослух і непошанованє висшої духовної власти, а в слїд за тим безвірє і збудила низкі інстинкти. Она обдирала невинних з чести і плювала на всьо, що для нас Русинів найдорожше.

„Та „Свобода“, котру тілько тисяч вірних гр.-кат. Церкви своєю кервавицею оплачує, запалила по всїх парохіях пекольний огонь під нашим добрим і спокійним народом і защепила диявольську їдь між своїми приклонниками.

„Я не служу“, горлав редактор, „анї попови анї хлопови“ — і правду сказав, бо служв — дияволови.

„Они тепер видять погубні наслїдки своєї роботи, але відай вже за пізно. Всї они тепер кричать і показують на виновників, але мабуть се на їх головах шапка горить.

„Се єсть певна річ, що єсли так дальше піде, то упадок Руского Народного Союза мож наперед предвидїти“.

Тут наводить „наочний сьвідок“ історію руської парохії в Юнґставн і описує подрібно всї дїла та „прикмети“ Луки Багрія, якого називає: першим ворохобником і провокатором, ворогом правдивої просьвіти і поступу, скрайним безбожником і ворогом Церкви, пявкою робучого люду і облудником, закалою для руского народу, відвічним раком, що точить наше тїло, народолупцем і т. п.

„Ту додам єще — каже Всч. дописуватель „Душпастиря“ — дуже сумний факт в історії нашої Церкви, що з такими людьми звязали ся навіть деякі священики, котрих імена вже всїм знані. Они під гарним плащиком „оборонцїв народних прав“ стали в ворожі ряди і нуж провадити шкандальну війну проти єрархії на шкоду Руской Церкви, а на ганьбу цїлому греко-кат. священьству“.

Кінчаючи опис церковного торжества в своїй парохії і переповівши коротенько проповідь „Владики-Батька Рускої Церкви і Народа, Мученика за правду і Віру сьвяту", шан. дописуватель говорить таке: „Нарід наочно переконав ся, як чистою і невинною єсть робота деяких редакторів, церковних босів і всіх тих непрошених опікунів Руского Народа в Америці, котрі викликали братовбійчу війну серед спокійних людий для заспокоєня своїх низьких інстинктів".

Крепко сказано!...

Я, розумієть ся, не буду тут оправдувати ані п. Луки Баґрія, котрого я в житю не бачив, ані „деяких священиків", що „стали в ворожі ряди", ані „церковних босів і всіх тих непрошених опікунів Руского Народа в Америці, котрі викликали братовбійчу війну серед спокійних людий для заспокоєня своїх низьких інстинктів"... Кождий з зачіплених має свій „возраст", кождому вільно (а навіть повинен!) боронити своєї чести! Я буду говорити про свою власну особу, а говорити мушу, бо мене, яко бувшого редактора „Свободи", названо слугою диявола!

Я ніколи не крив ся і не крию ся з тим, що з моїх уст вийшли цитовані (але перекручені) дописувателем „Душпастиря" слова: „Я не служу ані „попови", ані „хлопови", але служу цілому рускому народови. Всі члени Р. Н. Союза мають однакові обовязки, то й права всіх повинні бути рівні!" Під сим моїм висказом, я розумів свій обовязок так, що мені, яко редакторови народної часописи, не годить ся служити якійсь одній касті („попови" або „хлопови"), але всім членам нашої нації, а з окрема всім членам нашої орґанізації, однаково, з рівним для всіх правом, не роблячи ріжниці між „попом" і „хлопом". Я знаю (а сего ніхто не заперечить!), що Гол. Уряд Р. Н. Союза покликав мене в своїм часі на редактора орґану Руського Народного Союза, а не Союза „клерикального" або „хлопського", або якого там иншого з маркою вузко-партійною. Слово „народний", було для мене девізом, якого я стисло придержував ся і якого всіми силами боронив проти нахабства тих вузкоглядних одиниць, що хотіли підступом або й насильством дістати ся „на верхи" і з тих „верхів" диктувати рускому народови свої права... Я ніколи не руководив ся інтересами вузко-партійними і старав ся бути справедливим для всіх членів Р. Н. Союза у рівній мірі. Що вільно „попови", то вільно й „хлопови"! А позаяк членів Р. Н. Союза не доси не поділено на „попів" і „хлопів", то я допускав по змозі до голосу всіх, щоб нікому не було кривди.

Усе те, що за мого редаґованя публікувало ся в „Свободі", було — по більшій части — надсилане з духовних і робітничих кругів нашої орґанізації, а моєю провиною було хиба те, що я не мав серця кидати сих голосів люду до редакційного коша. Моєю провиною вважаю і те, що з тими голосами люду я симпатизував. Я симпатизував з усіми „башибожуками", „коршмарями", „жидівськими наймитами", „голотою", „худобою", „хрунями" і т. д., бо чув і бачив, що усім тим проскрибованим „фолькам" дїєть ся страшна кривда! Горе та недолю поневіряних і кривджених „мурґів" я відчував дуже болючо, а то тим більше, що я сам родив ся під селянською стріхою, і вскормила мене своїми грудьми мати-селянка. Будучи хлопською дитиною, я не міг глядіти рівнодушно на поневірку тих „хлопів" котрих деякі „шляхтичі" стали „реформувати", називаючи їх попросту „хрунями"!

Не на те я говорю отсї слова, щоби з себе робити якогось „героя", бо я собі звичайна людина... Деякі „єгомосці" (nomina sunt odiosa) старали ся перетягнути мене на свою сторону і говорили менї прим. таке: „Що ви будете служити народови? Що то таке той нарід, і що він вам дасть? За вашу роботу копнуть вас ногою, подібно, як се зробили Шамокінці"... Не наводжу тут ніяких імен, але якби було конче потрібно, то подам не тілько імена, але і час і місце, а навіть сьвідків.

За свою роботу я ніколи не домагав ся від людий ніякого признаня. Найбільшою сатисфакцією у моїй праці було для мене внутрішне вдоволенє, що виповняю свій обовязок совісно, чесно і щиро. До громадян шамокінської парохії не маю рівнож ніякої претенсії; я був з них вдоволений і вони такою н і к о л и того не скажуть, що я не відробляв як слід тої платні, яку я від них діставав за свої дякоучительські обовязки!

Одну я маю хибу, а саме: щиру отвертість в поведеню з людьми. Через ту отвертість я придбав собі чимало ворогів, котрі кажуть, що я нарваний... Нехай буде, що я справді не надаю ся до товариства людий „цивілїзованих", але я гордий з того, що ніколи не служив я двом богам і ніколи не поклоняв ся неправді! „Неправда, не просьвіта!" — сказав колись пок. Драгоманів, і сей вислів є для мене провідною зіркою у моїй скромній діяльности серед нашої суспільности.

За богато трохи я розписав ся і менї навіть соромно, що відповідаючи осьтут „Наочному сьвідкови" з Юнґставн, О., я був приневолений виписати собі таке широке „славословіє". Та я не міг зробити инакше, бо описуючи коротко того „диявола", якому я служив, мусїв схарактеризувати кількома словами і самого слугу того „диявола"...

Чи моя робота, як редактора „Свободи", була нікчемна і підла і чи ся „Свобода" защіпила між своїми приклонниками зьвірячі інстинкти — як говорить чесний дописуватель „Душпастиря", — не моя річ судити... Се вже певно осудить той „диявол" (тут треба розуміти руський нарід), котрому я по змозї своїх немічних сил вірно та щиро служив, і котрому — дасть Бог — ще нераз послужу!

Осип Стеткевич.

„Вигоди" Мир. Січинського в станиславівській тюрмі.

З нагоди утечі М. Січинського із станиславівської вязниці заговорила вся польська преса про „вигоди" і „взгляди", якими був оточений Мирослав. Як в дійсности виглядали сі „вигоди" показує ся із дописи із Станиславова, поміщеній в 258 ч. „Діла", якої уривок понизше поміщуємо:

„По спровадженю Січинського на Діброву осаджено його з початку на так званім відділї „цувахсів" т. є. вязнів, яких опісля по „конференції", (нараді урядників) приділює ся до ріжних занять. Січинський на власне жаданє пішов до столярні, де взагалі праця є досить тяжка і одностайна. Осаджено його з початку на долині, на 1-шім крилї, а відтак з обави, щоби не утік — на II-ім поверсі II-ого крила.

З початку ніхто майже не сьмів зблизити ся до него, бо всіх ревідовано і розбирано до нага, хто лиш з ним говорив. Острими дисциплінарними карами карано навіть тих, що відступали йому дещо зі своєї поживи, закупленої за власні гроші у вязничній кантинї. Над Січинським взагалі був так далеко розтягнений надзір, що навіть листи, які вільно було йому писати 1 раз на 2 місяці перечитував сам наддиректор, Кальоус, хотяй се робить завсігди один з дозорців, евентуально один з учителів при закладі.

Харч і взагалі „вигоди" мав Січинський зовсім такі самі як кождий вязень і длятого неправдою є, мов би то Січинському було на „Діброві" гей би в раю; їсти мусїв щоденно рано колочену, рідку картофлю заправлену оцтом і старим лоєм чи салом, в полудне діставав рідоньку ячмінну зупу або борщ а до того трохи розвареної рідкої ячмінної або гречаної каші, а в найлїпшім разі трохи рижу або фасоль. За найбільший присмак на Діброві уважає ся клюски або книдлї великі, тверді, недоварені. Два рази на тиждень дістає ся трохи юшки, в якій зварено дещо мяса. Часто є і такі присмаки: дещо пісного крупняку а до того варені покраяні буряки або і такі полученя: квасний капусняк (дуже рідкий) і троха рижу. Взагалі ціла пожива на Діброві складає ся з ріжних круп, фасолї, бураків і т. п. страв. Має ся розуміти все те варять люди, які зовсім не розуміють ся на штуці кухарській і звичайно недосолюють та недоварюють, а що до омасти, то всьо з засади не мастить ся. Кождий вязень по певнім часі, щоби мав найздоровійший жолудок дістає або нежит жолудковий або корчі і т. п. хороби.

Другі вязні, щоби не голодувати, ратують ся бодай тим, що записують собі де-що з кантини за гроші одержані за роботу. Січинський і на се не міг собі з початку позволити, бо гроший зароблених немав і тільки по 5 місяцях заробив около 5 корон, з чого половину міг ужити по 40 сот. на додаткову поживу т. є. міг собі позволити на вуджену солонину, евентуально на пару яєць або троха чісника, цибулї, соли та перцю. Аж по 3 лїтах міг був Січинський ужити 80 сот. на тиждень а по 6 лїтах (має ся розуміти, коли би був некараний) 1.20 К на тиждень. Ніколи не вільно однак більше ужити на закупно як 40 сот. нараз.

Неправдою є також, немов би Січинський проходжував ся по казнях, бо казні ані на хвилю не лишають отвором, а вже чистою видумкою є, що дозорці кланяли ся низько Січинському; противно, кождий вязень мусить дозорцеви уклонити ся і то в разі потреби (коли переходить попри дозорця) навіть 20 разів на день. Наколи вязень говорить до дозорця, то мусить стояти просто і покірно здіймити шапку, бо з шапкою на голові не вільно говорити навіть до денника т. є. провізоричного дозорця".

Із повисшого ясним є, що М. Січинського не трактовано инакше, як прочих вязнів, а тим самим всякі балачки польської преси є злобною видумкою подиктованою ненавистю до особи Мирослава.

Руська еміґрація з Галичини.

Під таким заголовком читаємо у часописи „Polski Przegląd Emigracyjny" статю, що подає досить інтересні цифри про нашу заробіткову еміґрацію з Галичини. Гадаємо, що вони будуть інтересні і для наших читачів, тому то подаємо сю статю в перекладі.

Еміґрація Русинів до Америки — говорить ся у ній — починає ся в 1878-ім році і тїсно вяже ся з будовою трансферсальної желїзницї в 1875-ім році. Першими еміґрантами були Лемки. Їх еміґрація звертає ся головно до Злучених Держав; за десять літ, то є від 1899—1909 року прибуло тут 119.468 Русинів, а в році 1910-ім 25.594 Русинів.

Загальне число Русинів, мешкаючих в Злучених Державах досягає числа 300.000. Вони суть розкинені по усіх стейтах та заняті суть головно як робітники в промислї; се суть самі нефахові денні зарібники, з платнею від 1·25 до 2·00 дол. Фахових робітників поміж Русинами найде ся ледви 1 процент. Пересїчна річна ощадність руського робітника виносить 600 до 1000 корон річно.

Русини суть зорґанізовані в кількадесять парохій та мають свого епископа в Філядельфії. Руські товариства мають передовсім церковний характер. Найбільшим асекураційним товариством є „Руський Народний Союз", що числить 14.000 членів. Культурні взаємини між еміґрантами а старим краєм суть досить оживлені; відтам беруть книжки і часописи а навіть церковні ризи (головно за посередництвом „Достави" у Львові). Наоборот, американські Русини шлють обильні жертви на народні цїли. В Америці виходить ледви 5 руських часописий, і то тижневників; характеристичне, що тільки незначна частина руських еміґрантів приняла горожаньство в Злучених Державах.

За послїдних десять літ руська еміґрація звернула ся головно до Канади; приміром в 1909-ім році вона числила 7000 людий. Усїх руських еміґрантів в Канадї числять на 150.000. Вони дістають від канад. уряду по 160 акрів землї на дуже догідних услівях і майже всї суть фармерами.

Митрополит Шептицький обїхавши минувшого року Канаду, сказав, що тамошні Русини мають дуже сьвітлу будучність перед собою. Вони зорґанізували ся в „Фармерський Союз", та кромі сьвящеників мають також своїх учителїв та 5 тижневників. (Під пору виходить в Канадї 7 тижневни- і один місячник — пр. Ред.)

Наконець еміґрація до Бразилії і Арґентини виносить около 80.000 людий. Вона концентрує ся головно в стейтї Парана. Усе культурне житє бразилійських Русинів обертає ся около „Руської Друкарні" в Прудентополїс.

Руська зарібкова еміґрація до Прус виносила в роках 1909—10 кругло 100.000 людий. Леґітимованих руських робітників в північній Німеччині (в полудневій Німеччині примус леґітимації не істнує) було в тім часї 81.965. З того працювало в промислї 29.290 людий. Вони привозять до Галичини річно около 20 мілїонів корон ощадностий.

Дальше місце займає зарібкова руська еміґрація до Чех і Моравії (в роках 1909—10 кругло 16.000 людий): Русини працюють там головно як робітники земельні і польові.

В Данії працює около 1200, в Швеції 700 а в Анґлії, переважно в містї Манчестер, кількасот Русинів. З околиць Білого Каменя, в золочівськім повітї виеміґрувало на Угорщину і працює в ткацьких прядильнях в околици Будапешту около 10.000 Русинів. У Відни є близько 20.000 Русинів, занятих як робітники по тамошних фабриках.

Кромі сего виеміґрувало з Галичини і стало поселило ся як фармери в Боснї 2000 Русинів, а в Славонії 300 родин.

Загалом покидає Галичину рік-річно 150—170 тисяч Русинів так в цїлях зарібкових, то значить, щоб за пару місяців вернути опять на родину, як і в цїлях кольонїзаційних, щоб на чужині стало поселити ся.

„SVOBODA“ (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

ANTHONY CURKOWSKY, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

K. KIRCZOW, manager
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the United States, Canada and Europe. The only advertising medium. Rates furnished on application.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

„СВОБОДА“
часопись для руського народа в Америці і орґан „Р. Н. Союза“, виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америці на 12 місяців $2.00
до старого краю на 12 місяців ... $2.50
в Америці на 6 місяців $1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Адреса:
„SVOBODA“
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Число телефону 498.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтаря або аґента на експресовім офісі, пішліть на нашу адресу, бо без того ми не годні грошей дістати.

Руїна.

І почала ся на нашій американській Руси-Україні справжня руїна. Брат пішов війною на брата, батько на сина, син на батька. На більшу втіху ворогам, на загибіль свойому народови.

Буря шаліє, ревуть громи. І як звичайно підчас бурі, громи вдаряють у наймоґутнійші дуби, поцілюють найвисші предмети, так і на нашій амер. Руси найстрашнійші громи бють у се, що є у нас найсильнійше, наймоґутнійше, то є в наш Руский Народний Союз.

І ми не дивувалиб ся тому. Лютують проти нас вороги, — се неоспорима признака, що ми сильні, могучі; ворожа затія, наче сажа лебединих крил не всилі одоліти нас і тому уся їх скажена лють, безсильна злоба. І ми горді були навіть з того, що маємо таку силу ворогів.

З усіми явними ворогами Союз завсігди гордо виходив на бій, і виходив усе витязем. І вороги пізнали, що не їх сила розвалити могучої народної кріпости. І вони, вороги, взяли ся за хитрий спосіб. Прибравши себе у кирею народолюбців, убравши лице фарисейською усьмішкою, а усю свою злобу і ненависть сховавши на самім дни своєї душі, стали хитрими словами сіяти роздор і зневіру поміж членами нашої орґанізації. І передовсім накинули ся на тих, що стоять на чолі, рахуючи, що коли їх сплюгавлять і з'огидять в очах народа, то тоді лекше прийде ся розвалити непохитну до сих пор твердиню. Що більше, навіть ті, що з обовязку повинні стояти на сторожи нашої орґанізації, боронити її, і ті стануть для личних амбіцій і цілий по стороні ворогів, помагаючи їм руйнувати се, що є найсвятійше для нашого народа. Вони задля своєї особистої злоби по-

чали роботу, з якої вийде необчислена шкода для загалу. Але їм се байдуже.

Говорячи про сих людий, що в лоні таки нашої орґанізації для личної амбіції почали деструктивну роботу проти Р. Н. Союза, маємо на думці в першій мірі о. Мих. Балоґа та його видану сими днями „Відозву“. Про людий, які сховали ся за плечима о. М. Балоґа і його до сего кроку „підбехтали“ поговоримо осібно.

Отже перейдім сю „Відозву“, підписану о. М. Балогом, та подивім ся кілько в ній є правди, та яка її ціль та куди її дорога.

Ся „Відозва“ дословно звучить:

ВІДОЗВА.
СЛАВА ІСУСУ ХРИСТУ!
СЛАВНІ СОЮЗОВЦІ.

Те, що діє ся тепер в Р. Н. Союзі, є не до увіреня, однак на жаль правдиве. Волосє би Вам стало на голові, єслиб я мав місце висказати всьо на тім куснику паперу.

Насильство доконують на Тобі, Руський Народе Іван Мартон, Алексей Шаршонь, Теодозій Лабовський, Семен Ядловський, отець Валентин Балоґ, Константин Поступак і Теодозій Каськів, бо неправно допровадили до того, що **Свобода вже не наша**, і не служить вже більше інтересам Руського Народу, але тим, котрим не лежить на серци добро сего народа і розвій нашої славної орґанізації. З тої то причини я змушений тратити ґроші і боронити прав Руського Народа поза Свободою.

Тії декотрі урядники здоптали параґрафи Р. Н. Союза, впроваджуючи те, що противить ся ухвалам народу, назначуючи цензором п. С. Ядловського над редактором Свободи, на перекір параґрафови 47. статута, який каже: Головний духовний управитель має наглядати над орґаном Р. Н. Союза, щоби не було в нім ніяких статий противних вірі ані правдам релиґійним. П. О. Стеткевич зневажений тими урядниками за те, що поміщував в Свободі голоси люду, на що дало дозвіл річне засіданє урядників, був приневолений тепер уступити зі становиска відвічального редактора Свободи.

Чи маємо мовчати на се, коли самі урядники, вибрані народом до береженя ухвал Конвенції, тії самі ухвали в деспотичний російський спосіб ломлять, закинувши собі з ухвал всіх делеґатів?

Вони подоптали рівнож пар. 45. який каже, що до уряду належить також духовний управитель, а вступ на засіданє гол. уряду є свобідний про кождого члена Р. Н. Союза, але такий член не має права забирати слова в дискусіях ані голосувати. Однак стала ся річ не до увіреня.

В половині Новембра сего року з'їхали ся **не всі урядники** Р. Н. Союза, і знесли ухвали річного засіданя дотично напряму Свободи, котра людям отвирала очи, пишучи правду, а тим самим давала народови спромогу висказувати свої жалі і болї.

Чих може лікар виличити хорого, єсли хорий не виявить ясно, що йому долягає?

Крім того на згаданім засїданю позволено забирати слово в дискусіях і впливати на урядників таким людям, котрі до того не мали після статута найменьшого права, а то: оо. Підгорецькому і Улицькому.

Статут каже в пар. 40. що секретар рекордовий має повідомити о засіданю кождого члена гол. уряду, а сей пар. злегковажено, бо не повідомлено ні радних ні дух. управителя, бо бояли ся мене, значить, що я нікому не дозволивби доптати статутів, які нарід на конвенції ухвалив.

Дотично контрольної комісії, в котрій предсідателем є о. Валентин Балоґ, зауважаю, що она місто контролювати діловодства урядників Союза, вмішала ся до справи редаґованя Свободи, то є до прав дух. управителя.

РУСЬКИЙ НАРОДЕ. Не дай собі тесати кілків на голові і виривати прав, які тобі прислугують після ухвал Конвенції. Не позволь, щоби Тебе за ніс водили тії, котрі жиють Твоїм кервавим потом і накладають ярмо на Твою спрацьовану шию. Радше вмерти, як в неволі жити. Досить напили ся Вашої крови Вельможні—Ляхи в старім краю, а тут „свої гірше Ляха... розпинають.“

Тож кличу до Тебе Руський Народе: Схаменіть ся будьте люде бо лихо Вам буде. Ми не „хрунї“, не „худоба“, не „безбожники“, не „Індіяни“, як звикли Нас наші „рідні“ ошкурки звати. Покажім, що Ми прав своїх не дамо здоптати, тим більше, що параґраф 34. каже: На жаданє двох третих всіх відділів Р. Н. Союза головний предсїдатель єсть обовязаний скликати надзвичайну Конвенцію, оголошуючи час, місце і ціль, в якій Конвенція склика є ся.

Не жадаю з Вами надзвичайної Конвенції, щоби Вас бідних зарібників без потреби не наражувати на великі кошта, але хочу, щоби час найблизшої Конвенції приспішити, бо грозить велике небезпеченьство для Р. Н. Союза, і коли би відложено час Конвенції на пізнійше, Р. Н. Союз мігби понести великі матеріяльні страти, і хто знає, чи не засніпивлиб йому вороги: Вічная память. Тож жваво до діла.

На найблизшім мітинґу Вашого відділу прошу се письмо всім членам прочитати і пояснити, а тим що вміють читати, дати по одному примірникови сеї відозви, щоби народ пробудив ся і порозумів, хто йому добра бажає. Виберіть сейчас делеґата на конвенцію і впишіть його імя на всіх трех блянкетах і подайте його адресу.

Для того залучаю 3 блянкети, котрі має однаково всі три виповнити і підписати уряд місцевого відділу, т. є. предсїдатель, секретар і касієр, і оден з тих примірників заслати на адресу: **Mr. T. Labovsky, Box 76, Jersey City, N. J.**, другий до: **Rev. Valentin Balogh, Box 191, Whiting, Ind.**, а третий примірник прошу прислати на мою адресу: **Rev. Michael Balogh, 101 Sixth St., Monongahela City, Pa.** щоби п. Лабовський або о. Валентин Балоґ не затаїли Ваших ухвал, які Ви на їх руки пішлете. Кождий з тих блянкетів так виповнений і заосмотрений печаткою братської вложіть до одної з коверт, які Вам засилаю, і надайте на почту.

СЛАВНІ СОЮЗОВЦІ.

Вірю, що не найде ся такий відділ Р. Н. Союза, котрий би не підписав залучених бляпкетів, бо твердо єсьм пересвідчений, що межи Руським Народом в Америці „хрунів“ нема.

Дано в Мононґагела Сіті, Па. дня 18-го грудня 1911.

о. Михаїл Балоґ,
дух. управитель Р. Н. Союза.

На перший погляд ока, всякий, хто перечитає отсю відозву, підписану о. М. Балоґом, набере переконаня, що найбільшими ворогами Р. Н. Союза се, Іван Мартон, Алексій Шаршонь, Теод. Лабовський, Семен Ядловський, **о. В. Балоґ, Константин Поступак і Теодозій Каськів а найбільшим його приятелем, покровителем та прихальником, се о. Михайло Балоґ.** Воно так готово видавати ся всякому такому, хто не знає близше обставин, серед яких приходить ся тепер жити Р Н. Союзови і не знає з другого боку мотивів, які пхнули о. М. Балоґа до сего кроку та не знає остаточнє самого о. М. Балоґа з його примховатостю та неконсеквенцією.

Заки однак піднімемо рубець заслони, що отулює отсї скомпліковані мотиви, що вткнули о. М. Балоґови перо у руки і казали йому вилити повне ведро інсинуацій на увесь уряд Р. Н. Союза, ми постараємо ся спокійно і річево розібрати отсю його славну „Відозву“.

Зараз з самого таки початку своєї відозви о. М. Балоґ, підіявши ся на котурни народолюбства і опнявши себе тоґою Катона кличе громовим голосом: „Свобода вже не наша і не служить вже більше інтересам Руського Народа, але тим, котрим не лежить на серци добро сего народа і розвій нашої славної орґанізації. З тої то причини я змушений тратити ґроші і боронити прав Руського Народа поза Свободою“.

О. М. Балоґ, пишучи повисші стрічки, правдоподібно не мав під рукою зеркала, бо інакше, колиб був припадково глянув у нього, бувби певно побачив, як його лице облив румянець встиду на вид стрічок, містячих у собі цілий океан злобної лжи. О. М. Балоґ! Чи „Свобода“ тоді, коли вона була заповнена у щерть дописами і лайками під адресою гр.-кат. епископа була „вашá“? Чи Ви, як особа з університетським образованем — обстраґуючи уже від Вашого сьвященичого покликаня — не хочете признати свому епископови навіть того права, яке — винявши хіба шляхотсько-польське, шляхотсько-мадярське і бушменське законодавство, після якого битим навіть не вільно плакати — чи Ви не хочете признати свому епископови навіть того привілею, який мають мордерці, душегубці, убійники: боронити ся перед закидами?

І на чим властиво Ви опираєте своє твердженє що „Свобода вже не наша“? Ось тільки на тім, що в трьох послідних числах о. П. Понятишин забрав слово в обороні епископа. Се після Вас такий злочин, що шибениці для нього мало. Після Вашого думаня, се вже „не служене інтересам Руського Народу“. Отже ліпше служить ся „інтересам Руського Народу“, коли в його душу вливає ся їдь отрути, зневіри, коли поневіряє ся, мішає ся з болотом се, чим він дорожить!? Правда, суть ріжні личні погляди і нам ніякого діла до Ваших приватних поглядів. — Вольному воля. Але попри все Ви ще не сьмієте забувати на одно: що Ви є головним духовним управителем Руського Народного Союза і як такий не сьмієте своїми приватними поглядами копати гріб тій орґанізації, на оборону якої Вас покликав народ. А Ви се робите. Чи Вам не відомо, що через се, що „Свобода“ писала так, що заслугувала тоді на прикметник „наша“ в Вашім розумію, дійшло уже до того, що грозила Р. Н. Союзови небезпека розбиття і то не лиш через випутанє численних відділів і братств, але що гірше: тутешним судом. Ви цікаві, послухаймо доказами.

І коли Ви мимо того пхаєте Р. Н. Союз на сю слизьку дорогу, і то ще в характері головного його урядника, то ліпше булоб для Р. Н. Союза, щоб такі люди як Ви ніколи і не знали нашої орґанізації, бо — даруйте за отвертість — менше булоб для Р. Н. Союза сорому.

Дальшим доказом того, що „Свобода вже не наша“ має бути се, що о. М. Балоґ є „змушений тратити ґроші і боронити прав Руського Народа поза Свободою“.

Отче Балоґ! Покажіть хоть одну стрічку, хоть одно дрібне слово, якеб не хотіла Вам колинебудь помістити „Свобода“, або яке-б Вам колинебудь відкинено, а тоді ми вам вдаримо перед Вами чолом і повіримо, що Вами дійсно руководить чиста як хрусталь любов і дбайливість про добро народа, а не низька злоба і мстивість. Навпаки, кожда буква, вийшовша з під Вашого пера цінила ся в „Свободі“ на рівні з жемчугами і золотом. Во інакше чи-ж булаб помістила „Свобода“ Вашої „Перестороги“ в 50-ім числі, хоть ся „Пересторога“ що до тривіяльности висловів не уступала „найсочистійшим“ статям з „Поступа“ або „Гайдамаків“? Що більше. Ви, о. Балоґ мимо кількакратних прилюдних обітниць не написали ніколи ніодної стрічки до „Свобода“, навіть в таких хвилях, коли се було Вашим сьвятим обовязком як духовного управителя. І з яким чолом Ви відважуєте ся пускати у сьвіт брехню, що Ви аж циркулярами є змушені

боронити Р. Н. Союза? Як для людини — се нечесно; як для сьвященика — брудно.

Пишете дальше що „тії урядники здоптали параґрафи Р. Н. Союза, назначуючи цензором п. С. Ядловського.

Ваш інформатор, о. Балог, або дуже помилив ся в тім зглядї, або нарочно „надув“ Вас, бо про цензорство нема бесїди. Дотична ухвала звучить:

„Дальше на внесенє п. Ал. Шаршоня, поперте і в дечім змінене о. Вал. Балогом ухвалено, що на случай, колиб надійшли до „Свободи” такі дописи, з котрих моглиб вийти знова забуреня в орґанїзації, то в таких випадках, заким такі дописи зістануть поміщені в „Свободї”, редактор „Свободи” має наперед нарадитись з п. Сем. Ядловським фін. секр. Р. Н. Союза над тим, чи поміщувати їх чи нї; слово його рішає.” —

І чи слово „нарадитись” означує се, що п. С. Ядловський має бути цензором?

Рівнож грубо помиляєте ся, чи може з розмислом насилуєте правду, кажучи, що „річне засїданє дало дозвіл поміщувати“ в „Свободї“ а зглядно заповняти „Свободу“ дошка від дошки самими дописями проти гр. катол. епископа. Нї отче, **такого дозволу річне засїданє не давало нїколи.** Річне засїданє ухвалило лишень, що „Свобода“ має придержувати ся напряму націонал-демократичного, а тим хиба нїяк не мож витолкувати ще сего, що у нїй бачило ся. На таке, то мусїлоб було річне засїданє ухвалити, аби „Свобода“ придержувала ся скрайно радикальної програми, а сего зовсїм не було. Бо колиб націонал-демократична партія не була орґанїзацією „як найширших верств нашого народу“*), а ограничувала ся до одної тільки кляси, прим. сьвітської міської інтеліґенції, то в такім случаю таке толкованє сеї програми, як Ви се робите, булоб ще допускаємe. Рівнож, єслиб нац.-дем. партія була партією чисто мужицькою, то тодї вона, займаючи ся виключно тільки мужицькими інтересами, оправдувалаб хоть в теорії всякі виступи проти сьвященьства, говорячи, що інтереси одної і другої кляси суть собі протилежні. Так само, колиб нац. дем. партія була виключно тільки партією духовеньства, то вона, щоб могти лїпше встоювати за інтересами своїх членів, мусїлаб поступати, а її орґани писати так, як поступають і пишуть орґани партії клерикальної. Але, як уже висше зазначено, в своїй офіціяльній програмі нац. демокр. партія говорить, що вона є орґанїзацією „як найширших верств нашого народу“, отже обіймає своєю програмою і сьвітську інтеліґенцію і мужика і робітника і сьвященика; послїдовно вона мусить боронити інтересів усїх тих верств суспільности, а тим самим її орґани мусять бути редаґовані так, щоб відповідали цїлям і вимогам усїх входячих в нац. дем. партію елементів, словом, щоб відповідали нац. демокр. партії. Дотеперішний напрям „Свободи“ був того рода, що одиноко підходив під напрям радикальної партії і то лиш дрібного і то найскрайнїйшого її крила, а нїколи і нїяким робом не дав ся підтягнути під програму нац. демокр. партії. А на таке річне засїданє не давало нїколи свого дозволу, ухвалюючи, що „Свобода“ має придержувати ся націонал-демократичної партії.

Годї приняти, щоб Ви як чоловік з унїверситетськими студіями не знали цїлий і програми тої партії, з якої хочете викувати гармату, і то грубшого калїбру проти уряду Р. Н. Союза. Противно, треба припускати, що Ви надто ясно розумієте справу, та зі сьвідомостю перекручуєте її, аби дійти до своєї цїли: задля личних амбіцій своїх і декого ще, що сховав ся за Вашими плечима, розбити нашу орґанїзацію, Р. Н. Союз. Як Ви се можете погодити у своїй совісти з обовязками уряду, який займаєте у нашій орґанїзації, се вже незглубима тайна Вашої психіки; на всякий однак случай се сьвідчить, що Ваша совість в тім випадку елястичнїйша — від ґуми.

§ 47-ий, який дає Вам компетенцію вмішувати ся в редаґованє „Свободи“, уряд нїяк не поломив. Після сего параґрафу Вам прислугує право вмішати ся в дїловодство редакторів орґану, але виключно тільки тодї, колиб вони виступали проти віри. Ви-ж самі говорите, що попередний редактор, п. О. Стеткевич, сего нїколи не зробив, отже і Ваша компетенція що до редаґованя „Свободи“ скінчена.

Сему, що після § 45-го до головного Уряду Р. Н. Союза належить духовний управитель, нїколи нїкому анї на думку не приходило перечити. Навпаки, дух. управитель є таким самим урядником як і головний предсїдатель, касієр або секретар. Не є він лиш членом екзекутивного комітету, як се Ви в своїй „Відозві“ помішали наче горох з капустою. Дотичне засїданє, яке Вам напсувало стільки крови, не було зовсїм засїданєм головного уряду Р. Н. Союза, лиш засїданєм екзекутивного комітету, отже зовсїм природно, Вас на нього не покликано. Се засїданє скликав головний предсїдатель на підставі параґрафу 50-го, а контрольна комісія явила ся на нїм виключно в характері сьвідка, на доказ, що редаґованє „Свободи“ таке, яке воно було поставило Р. Н. Союз на краю пропасти і довело його до грізної небезпеки не лиш розбитя на дрібні кусні, але цїлковитої заглади.

Се саме відносить ся також і до сего, що Ви говорите про § 40. Після сего параґрафу гол. рек. секретар мусить повідомити о засїданю не лиш гол. дух. управителя, але і кождого радного — але тодї, коли має бути засїданє головного уряду. Коли-ж однак має відбути ся засїданє головного екзекутивного комітету, то — річ природна — про се повідомляє гол. рекорд. секретар лиш членів екзекутивного комітету, а зовсїм не має обовязку повідомляти анї дух. управителя, анї прочих членів головного уряду.

Робити закид голов. екзек. комітетови з того, що на засїданю були присутні о. Н. Підгорецький і о. А. Улицкий, се сьмішно. Вони явили ся на засїданю тому, бо внесли скаргу проти редактора „Свободи“, п. О. Стеткевича. А до сего вони, як члени орґанїзації мали повне право.

В тім самім характері, а передовсїм як сьвідки, щоб перевести доказ, що дотеперішне редаґованє „Свободи“ є незвичайно шкідливе Р. Н. Союзови як асекураційній орґанїзації, і що проти такого редаґованя орґану Р. Н. Союза напливають численні скарги на руки членів контрольної комісії, вона явила ся на засїданю головного екзекутивного комітету. А явила ся тому, бо до сего завізвав її головний містопредсїдатель.

Ось так виглядають в сьвітлї правди сї страшні річи, через які аж волосє стає на голові о. М. Балогови. Чи також і прочим всїм урядникам та всїм членам Р. Н. Союза — то вже инша річ, а то з тої простої причини, що усї члени і прочі урядники на першім місци кладуть добро і розвій своєї орґанїзації, та мають ще на стілько у серци руського патріотизму, що не відважилиб ся для своїх личних примх і інтересів, та личних рахунків з кимсь третим, розбивати і руйнувати народне добро.

У о. Мих. Балоґа інакше. Се, що він тепер зробив, се, що своїми „Відозвами“ хоче внести роздор у нашу орґанїзацію, хоче засїяти зерно колотнечі і незгоди поміж членами — се має свій початок і свою причину лиш в тім, що о. Мих. Балоґ має особисту уразу і особистий гнїв до епископа, С. С. Ортинського. І тому, що о. М. Балоґ погнївав ся з епископом має терпіти Р. Н. Союз, бо його орґан „Свобода“ в кількох числах дав місце авторови, який стає в оборонї того епископа. Нї, отче Балоґ. Заслїпленє не лицює людинї, а вже хиба найменше часописи. Противно, ся часопись, яка в рядї чисел закидала епископови С. С. Ортинському всяке, ся сама часопись має моральний обовязок так само позволити сему епископови очистити ся з пороблених йому закидів. Однак обставина, що позволено помістити статю в оборонї епископа ще зовсїм не виключає того, аби не стало уже місця в часописи на „голоси люду“, як Ви се з чогось дивним дивом виводите. Противно, всякий „голос люду“ найде завсїгди поміщенє на стовпцях „Свободи“, коли він дїйсно буде річевим, опертим на фактах голосом, а не лайкою, перемелюванєм одної і тої самої полови.

Но, але о. М. Балоґ мусїв так написати у своїй „Відозві“, бо йому треба було арґументів. А коли тих арґументів не міг нїде роздобути, — не лишило ся нїчого иншого, як хопити ся неправди і перекручувань.

Що о. М. Балоґови подиктувала сю „Відозву“ не любов народа, не дбайливість про добро орґанїзації, але виключно тільки його особиста злоба і злість проти тих, що поступили після найпримітившнїйшого, кардинального прінціпу справедливости: „вислухайте обі сторони, а потім судїть“, сего не треба так дуже навіть і доказувати.

Придивім ся тільки попередним виступам і дїяльности о. М. Балоґа, коли то він жив ще „в мирі і згодї“ з гр. кат. епископом. Ось перед нами протокол з філядельфійської конвенції. Між иншим читаємо у нїм:

„При § 194-ім вніс о. М. Балоґ, аби з огляду на се, що гр. кат. епископ є покровителем Р. Н. Союза, принимати від тепер до Р. Н. Союза лише Русинів і Русинок грецького або латинського обряду і взагалї лише Славян-католиків, мотивуючи своє внесенє тим, що задля сумішки ріжних віроісповідань родить ся між членами борба о віру, яка природно, веде до сварень і незгодин між членами, що зовсїм не причиняє ся до розвою Р. Н. Союза... (Гляди „Свобода“, число 38 з 17-го вересня 1908 року).

На иншим опять місци є знов таке: „Врештї на внесок о. М. Балоґа вибрала конвенція о. П. Понятишина директором друкарнї а п. К. Кирчова менаджером... („Свобода“ ч. 39 з 24-го вересня 1908 р.).

Днесь то, що перед трьома роками ще було після о. М. Балоґа неоспоримою правдою, стало неправдою, бо — о. М. Балог гнїває ся на епископа! Перед трьома роками о. М. Балоґ тому, аби не прийшло „до сварень і незгоди між членами, що зовсїм не причиняє ся до розвою Р. Н. Союза“ вносить в статути поправку, щоб принимати лиш греко і римо-католиків, днесь знова після слів і дїл о. М. Балоґа власне незгодини і сварнї мають причинити ся до розвою Р. Н. Союза...

А ось перед нами протоколи з річного засїданя головного уряду Р. Н. Союза в Шікаґо, Ілл. Там находимо таке:

„Вивязала ся дискусія над редаґованєм „Свободи“.

О. М. Балоґ заявив, що Свобода пише за мало релїґійно, та що поміщує статї, як: „Про конець сьвіта“, „Мова малп“ і т. п., котрі ширять згіршенє поміж темним народом і противлять ся науцї релїґії“.

На се відповідав о Понятишин...“ (Гляди, „Свобода“, ч. 43 з 4-го падолиста 1909 р.)

І на підставі внеску о. М. Балоґа остаточно ухвалено, що „Свобода“ не сьміє більше поміщати нїяких популярно-научних розвідок, бо такі — „можливо темні люди можуть собі фальшиво толкувати...“

Отже тому два роки о. Мих. Балоґ такі невинні, зовсїм не входячі в конфлїкт з правдами релїґійними річи, як „Шляхами знаня“, „Про конець сьвіта“, „Мова малп“ і т. п. уважав за такі, що ширять згіршенє поміж людьми, і тільки завдяки о. М. Балоґови заказало річне засїданє в Шікаґо поміщувати редакторови подібні статї. Не говоримо вже про таке, що колиб сей редактор був тодї відважив ся на щось такого, яке мало місце послїдними місяцями в „Свободї“, то о. М. Балоґ бувби в такім случаю не то, що зажадав безпроволочного його усуненя, але ще уважав би за малою карою, колиб того редактора таки живцем з'їджено, і то без соли. Днесь, по двох роках о. М. Балоґ під впливом особистого гнїву на епископа так далеко став „вольнодумцем“, що твердить, що такі статї. які обкидують болотом і грязею греко-катол. епископа не то, що не „ширять згіршеня“, але ще і суть для добра орґанїзації!

І як, добрі люди, називає ся такий чоловік, який що пару місяців зміняє свої погляди і то виключно лиш задля своїх особистих примх?

Чи для такого назва киринник є достаточна, чи може треба ужити ще досаднїйшого вислову?

Бідна Руська Землице! Нещасний Народе! Уже так далеко дійшло, так низько упав Ти, що всяка людина має чоло ставати перед Тобою і пускати Тобі блахмана перед очи, в живі очи туманити Тебе, щувати брата на брата! За які гріхи прадїдів Господь так Тебе карає? Защо насилає на Тебе такий допуст? Гей, люди, люди!....

Сльози заливають очи, кровію обкипає серце на вид того всего, що почали тепер у нас ті, що власне покликані стояти на сторожи прав Твоїх, Народе. Вони задля своїх особистих примх, задля того, що їм сїла якась муха на носї, хочуть розвалити то, чого не ставили, нищити сю будову, до якої не причинили ся нїодною цеголкою. І Ти мовчиш, Народе? Мовчиш і не закидаєш шапками киринників? Щоб вони знали, що не вільно безкарно юдити, не вільно Твоїми руками, многострадальний Народе, витягати з огня каштани для особистого їхнього хісна!

А тепер Ви всї, які задля личних своїх амбіцій, задля неузгляднених колись Ваших примх думаєте тепер використати нагоду і станути до помочи о. М. Балоґови і разом з ним вносити роздор в стїни нашої народної сьвятинї, Р. Н. Союза. Тямте: валячи Р. Н. Союз, Ви заподїваєте кличучу до неба о пімсту кривду тисячам нещасних вдів і сиріт. І колись, у послїдний Ваш день, вони, сї вдови і сироти станутъ круг Вашої смертної постелї і проклёнуть Вас. А їх виплакані сльози оловяною горою впадуть на Вашу совість. — Бо всяке зло може найти прощенє, лиш кривда заподїяна сиротам — нїколи!....

Тому: проч з киринниками в Р. Н. Союзї! Най пропаде незгоди проклята мара! Для киринників нема місця у славній нашій орґанїзації.

---

*) Гляди „Народна програма“.

о. П. Понятишин.

З нашої церковної ниви.

(Дальше).

(Вороги Епископа з нашої сторони закидують йому, як відомо, дві річи що до Союза. Одна річ є ся, що наш Владика старав ся змінити назву Р. Н. Союза на „Руський гр.-кат. Союз“ а друга річ, то се, що він хотів основувати нову орґанізацію під назвою „Християнська Любов“. Про все те, що відносило ся до зміни назви Р. Н. Союза, говорив я обширно в двох попередних статях; іменно-ж я там доказував, що Епископ був цілковито управнений домагати ся зміни назви, бо до сего спонукували його дуже важні причини та що серед тих обставин, які витворили ся тепер у нашій церкві в Америці, він навіть мусів жадати, аби Р. Н. Союз змінив свою назву. Тим-то не можна — доказував я дальше — обвиняти нашого Владику ні за се, що він хотів перехрестити Р. Н. Союз анї за ті забуреня, які потім в наслїдок сеї проектованої зміни в Союзї повстали тим більше, що Р. Н. Союз через те нічогісїнько не стратив. Та зміна назви не приняла ся, як знаємо, в житю і Р. Н. Союз є днесь такою самою орґанізацією, якою завсїгди був).

Тепер переходжу до другої части закиду, який за-для Союза робили Епископови деякі „наші“; а саме, я приходжу до сего, що, мовляв, наш Владика хотів шкодити Р. Н. Союзови через те, бо він задумував заложити нову орґанізацію під назвою „Християнська Любов“, яка на думку противників Епископа мала бути звернена проти Р. Н. Союза, бо її цілею було — сей Союз розбивати. З приводу сеї нової орґанізації появилась була в своїм часї у двох числах „Свободи“ статя під наголовком „Нова Орґанїзацію“, в якій-то статї розбирано подрібно статути сеї орґанізації, і яка в згірдливий і їдкий спосіб накидалась на нашого Епископа, порівнуючи його між иншим до „імператора і самодержця всеї Росії“ тому, бо Епископ мав нібито бути в тій орґанізації таким самостійним і необмеженим паном. яким є цар в Росії. Само собою розуміє ть ся, що воно дуже далеко мене завело-б, коли-б я хотів збивати всї виводи і здогади підношені в згаданій що йно статї; зрештою, се було-б навіть зовсім безцільно і крім сего, на що я із сеї статї натякнув, я лишу її цілком на боці. Що я хочу тут піднести, то се: яка причина руковидила нашим Епископом, коли він заміряв основувати нову орґанізацію, дальше, яка то була ся орґанізація, чи Епископ міг її закладати та чи вона була б справді вийшла на шкоду Р. Н. Союзови. Отже до річи:

Як звісно вже з першої моєї статї, що була поміщена в 49-ім числї „Свободи“, то по клївлендській конвенції Р. Н. Союза перейшла ся „Свобода“ зглядом Владики зовсім на лїво і вона побивала його як не з більшим, то в кождім разї не з меншим завзятєм, як „Американскій Русскій Вѣстникъ“ або й Гладиківський „Поступъ“. Річ зовсім природна, що такі револьверові статї на Епископа, які появлялись через якийсь час на стовпцях „Свободи“, були-б в короткім часї зробили своє. Через ті, іменно, напади на Владику була-б „Свобода“ зворохобила проти него цілий Р. Н. Союз так само, як приміром „Американскій Русскій Вѣстникъ“ зворохобив проти него ціле „Соединеніе“ і в нашій церкві в Америці був би повстав ще більший хаос, ніж сей, який панував в ній до сеї пори. Сила печатаного слова, як відомо є незвичайно велика тай дуже влучно говорить один мудрець, що „скажи мені, чоловіче, що ти читаєш, а я тобі скажу, який ти є“ і в тих словах містить ся сьвята правда. Бо як чоловік читає щось красного і доброго, звісно, що в його серці мимоволі защіпляють ся красні і благородні почуваня, і навпаки, коли чоловік завсіди читає щось злого, то з часом він перейметь ся тим злом і він стане так само думати, як ті книжки або ґазети, які він читав і які достарчали йому матеріялу до думаня. А треба знати ще й те, що зло є дуже зараздиве та що воно приймаєть ся в чоловіці далеко скорше, ніж добро, тому, бо чоловік вже з своєї природи має більший нахил до злого як до доброго. Такий погубний вплив мають ґазети і книжки на таких навіть читачів, котрі є досить просьвічені і котрі вміють застановляти ся над тим, що читають; а що-ж доперва говорити про такого читача, котрий є безкритичний, значить, котрий бере все, що читає, за добру монету? І коли так „Свобода“ зачала собі здорово їздити по нашім Владиці, то одні члени Р. Н. Союза засукували лише руки і, думаючи, що „Свобода“ робить в той спосіб страх велике патріотичне діло, тішились з сего; другі знов Союзовці і то безсумнівно в більшій скількости, жалїли і обурювали ся на се, що орґан Союза пустив ся що до Владики на таку дорогу. Поволи однак і ті, що не похваляли плюгавленя „Свободою“ Владики були-б до сего плюгавленя привикали і, набираючи переконаня, що „Свобода“ дійсно пише правду на Владику, були-б на него кричали так само, як кричала „Свобода“.

Коли отже наш Епископ бачив, що надія на се, аби один бодай Р. Н. Союз стояв при нїм і не доливав оливи до огню, його завела та що сей Союз готов через „Свободу“ пійти на так само криві пляхи, на які пішли инші тутейші більше або менше руські орґанізації, то цілком природно, що він не міг сидіти з заложеними руками і дожидати сего часу, коли загалом всї американські Русини, зєдинені в орґанізаціях, обернуть ся проти него. Така байдужність і опущене рук тоді, коли навіть та орґанізація, яка вибирала його своїм покровителем, стає проти него, було-б непростимим гріхом зі сторони нашого Епископа, длятого, бо-ж його першим і сьвятим обовязком є дбати о се, аби положити підвалини під нашу церкву в Америці і раз на все запевнити її будучність. А що церковна робота не тільки Епископа руського, але кождого взагалі Епископа на сьвіті є незвичайно утруднена, і можна сказати, майже неможлива, коли на терені його церковної діяльности находять ся такі многочисельні зорґанізовані товариства, котрі йдуть йому на поперек дороги і підкоплюють його повагу на кождім кроці, про се мабуть не може бути двох думок. Щоби отже бодай сяк-так протидїлати таким ворожим собі орґанізаціям, задумав наш Владика сотворити собі орґанізацію нову, яка непохитно при нїм стояла-б і в якій міг би він знайти якусь моральну опору у своїх тяжких церковних трудах. Такою-ж орґанізацію мала бути якраз „Християнська Любов“. А мусів наш Епископ думати о новій орґанізації тим більше, бо він з власного вже досьвіду знав, що то значить така орґанізація, яка є настроєна ворожо проти церковної власти. Із того всього, що я оттут говорив, кождий може вже легко додуматись, в чім лежала ся причина, за-для якої наш Владика хотів основувати нову орґанізацію. Щоби однак улекшити шановному читачеви його думанє, я скажу таки ясно і виразно, що причиною, яка казала Епископови мислити о новій орґанізації, був власне сей зворот „Свободи“ на лїво супроти Владики і ся дуже імовірна можливість, що через „Свободу“ стане ть ся його ворогом цілий Р. Н. Союз. Ось тут лежить собака погребана — як каже Німець.

Я заздалегідь знаю, що дехто з поважаних Союзовців чи й взагалї наших людий, читаючи отсї мої рядки, буде оправдувати вороже і дивне становище „Свободи“ супроти руського Епископа тим, що, мовляв, „Свобода“ критикувала лише діяльність Епископа, а зовсім не торкала віри або церкви. На такий арґумент оборонців „Свободи“ я скажу таке: В теорії воно дійсно так є, що нападати Епископа не значить ще тільки, що нападати на віру або церкву, бо Епископ не становить ще церкви, лише Епископ є слугою Бога і слугою церкви так само, як і кождий инший сьвященик з сею тільки ріжницею, що він має більшу духовну власть, як сьвященик. Так воно є, як кажу, в теорії; но мій любий Брате, не все що в теорії добре, є добре також на ділї, в практиці і на сьвіті є дуже много зовсім добрих і красних теорій, але як би ті теорії перевести і застосувати в житю, то від них завалив би ся хиба цілий сьвіт. Ну, і якже то має ся в практиці та теорія, що критикувати Епископа не значить того самого, що й критикувати церкву або віру? А ось так:

Ми знаємо, що ріжні людонькове, на сьвіті, які самі в ніщо не вірять і які поклали собі за ціль — ширити безвірство між християнським народом, не нападають і не критикують так дуже засад самої віри, яких вони впрочім або цілком не знають або їх не розуміють. Ні, такі невіри не чіпають, як кажу, правд і віри і такою дорогою вони не могли-б так легко дійти до своєї цїли. О що такі безвірники старають ся, то передовсїм о се, аби як найбільше підкопати в народі повагу Епископів і взагалї духовеньства та щоби пірвати і знищити те довірє і привязанє, які вірні мають і повинні мати до своїх сьвящеників. Як їм се удасть ся, то вони вже майже все зробили, бо коли вірні будуть мати свої церковні власти і загалом сьвященьство в погорді і будуть їх ненавидіти, то зовсїм природно, що вони від сьвященьства відвернуть ся; а як вірні відвернуть ся ся від своїх сьвящеників, то тим самим вони зачнуть нелюбити і відвертати ся також і від церкви, в котрій ті сьвященики служать. І кінець є такий, що ті вірні через сю ненависть до свого сьвященьства байдужніють у своїй вірі або й її зовсїм навіть тратять або стають ся, так сказати-б, безцерковними, значить, до жадної церкви не ходять або переходять до инших, зовсїм їм чужих церквей. І чи може не трафляєть ся і по наших церковних ґромадах в Америці таке, що коли якісь вірні, вез згляду на число зненавидять свого сьвященика, то вони вже й від своєї церкви сторонять і її не піддержують і старають ся ще й других від церкви відводити?...

Такого власне способу осуджуваня і паплюженя церковних властей уживають масони і инші тайні товариства в деяких европейських країнах на се, або викорінювати християнську віру з людських сердець і як би хто мав коли нагоду побути трошки довше в такій приміром Франції і схотів заінтересувати ся сею справою, то він міг би дуже наглядно пепереконатись, які то наслїдки така масонська робота в практиці для церкви приносить. Тай не даром то каже Біблія: „поражу пастиря а розбігнуть ся вівці“ і в тих словах є велика сьвята правда. От що то воно значить в практиці осуджати або як то кажеть ся по вченому критикувати, во все услишаніє прилюдно, діяльність Епископа чи взагалї церковної власти. Зрештою я ще скажу, що є дуже велика ріжниця між критикою а критикою. Коли я виткну комусь якийсь блуд, но роблю се розважно, спокійно, безсторонно, людяно і з повним пошанованєм, на яке заслугує сей, кого я критикую, то не можна сказати, аби така критика була зла, і вона справді може усунути те зло, яке я критикую. Коли однак хтось критикує когось в той спосіб, що смарує його грязею від ніг до голови, то на таку критику пустять ся хиба такі люде, на яких культура, осьвіта лишила дуже тоненьку поволочку і в грудях котрих не ворушать ся ніякі висші, благороднійші чувства і такі критики самі собі виставляють сьвідоцтво духового убожества.

Но се, що я тут сказав, сказав я лише мимоходом, хоч в дійсности є воно навіть доброю річею знати, як то виглядає в практиці ся теорія, що, мовляв, виступати і критикувати Епископа не є те саме, що виступати проти віри. — Тепер жеж вертаю назад до своєї річи себ то до нової орґанізації. Іменно я спитаюсь, якою-то мала бути ся орґанізація, яку хотів наш Владика основувати? Як сама вже назва „Християнська Любов“ вказує, мала се бути орґанізація оперта на християнських основах, значить релїґійна, і у ній мали ґуртуватись гр. кат. церковні братства, котрі заклали-б ся по наших церковних громадах в Америці. Такої орґанізації не було ще доси між американськими Русинами походячими з Галичини, хоч ґрунт під таку орґанізацію є вже від давна, а се від тоді, як зачали тільки повставати наші церкви за морем. Таку церковну орґанізацію мають тепер ті наші угроруські братя, котрі не йдуть проти свого Владики, якато орґанізація називаєть ся „Собранєм гр. кат. руських Братств“ і її орґаном є власне „Rusin“, про котрий я згадував в першій своїй статї*). Ся нова орґанізація мала складати ся з таких членів, які не лише з імени, але й в дійсности належать до нашої церкви, котрі матеріяльно свою церкву підпирають і котрі жиють після приписів віри та виконують свої релїґійні практики; вона мала дбати о піднесенє і оживленє нашої віри і поширюванє християнського духа, морали та побожности між тутейшими Русинами — взагалї, областію діяльности сеї нової орґанізації мала бути в першім ряді область церковна.

Але діяльність сеї нової орґанізації була-б трохи за одностороння і обмежена, коли-б вона мала дбати лиш о душевне добро своїх членів. Чоловік складаєть ся прецінь не лише з душі, але і з тїла, в котрім ся душа находить ся немов який дорогоцінний жемчуг в деревлянім футералї. І беручи на увагу сю зложеність чоловіка з двох частей себто части духової і тїлесної, мусїла та нова орґанізація давати своїм членам також якусь можність, аби вони а зглядно зависимі від них, могли находити в ній також якусь дочасну матеріяльну поміч. В тій цїли відчиняла, так сказатиб, ся орґанізація також свій асекурацийний відділ. І так, після ста-

*) Ся ґазета „Rusin“ з одною з найкрасше редаґованих наших ґазет в Америці і варта її читати. „Rusin“ печатаеть ся вправдлатинкою і русько-словенським нарічієм, но годї дивуватись, коли взять під увагу се, що загал угро-руських наших братів немав в старім краю спромоги навчити ся поправно по руськи. Прим. автора.

тутів сеї нової орґанізації могли забеспечуватись її члени на чотири роди посмертних запомог, а се, на 1000, 500, 250 і 100 долярів. На дві перші запомоги себто на 1000 і 500 дол. приймають, як звісно, також инші тутейші орґанізації, но на 250 або 100 дол., о скілько я бодай знаю, не приймає з них жадна. Дальше, та нова орґанізація вводила також і сю новість, що до неї могли вступати Русини греко-католики до 60-ого року свого житя, між тим, коли другі тутейші орґанізації приймають лише до 45-го року, а старшому, вже нашому чоловікови дорога до них цілком замкнена. Крім сего, кождий майнер, який хотів би стати членом сеї орґанізації мусів би в ній платити на однаково високу суму запомоги більшу місячну вкладку ніж член занятий в инших родах праці тому, бо між майнерами за-для небезпечности роботи смертельність є висша як між иншими робітниками; в Союзї однак і в инших тутейших орґанізаціях всї члени без згляду на занятє платять один і той самий розмет. А й се було певною новостію в тій новій орґанізації, що її член не мусів забезпечувати себе також на так звану хору підпору, коли тим часом кождий член Союза мусить платити також і на підмогу на випадок хороби або якогось нещастя. Но розуміє ть ся, що не пора і не місце менї тут наводити або розбирати параґрафи „Християнської Любови“, і я скажу лиш загально, що під зглядом матеріяльного обезпечуваня своїх членів мала ся нова орґанізація у своїх статутах деякі такі точки, які мають і инші наші орґанізації; з другої однак сторони було в тій орґанізації много таких установ, які були зовсїм нові і яких не мала ще дотепер жадна руська орґанізація в Америці. — Отсе що до способів матеріяльного обезпечуваня членів „Християнської Любови“.

Сю „Християнську Любов“ основував, як відомо, наш Владика і дехто із шановних Союзовців міг би думати, що Епископ переступив, що так скажу, границю свого ділання тому, бо його першим обовязком є орґанізувати нашу церкву в Америці, а не закладати і орґанізувати якесь там товариство. Хто-б так мислив або говорив, був би в великім блудї длятого, бо церква Христова цілком не звужувала і не звужує своєї діяльности до чотирох лише стін церковної будівлї, значить, вона не обмежаєть ся лише на голошенє слова Божого, лише вона все старалась і старається нести бідній, терплячій людскости поміч також і ділом. І в тім йде сьвята церква слїдами свого Основателя, Ісуса Христа, в котрого житю тут на земли не яснїла майже жадна инша прикмета так виразно, як власне любов для бідних і понижених і охота їм помочи. Тимто коли поглянемо на сторінки церковної історії, то побачимо, що від перших часів свого істнованя основувала вона найріжнороднїйші товариства і інституції, які опирались на любови ближнього і які мали за ціль усмиряти і зменшати людську нужду і бідноту.

Особливо-ж в нинїшних часах, коли в сьвіті лунає клич: „В єдностисила“ і коли загальне сучасне змаганє йде до злуки, до орґанізації на всїх полях людської діяльности, не може церква відсувати ся від сеї загальної течії, лише мусить вона йти в народ і єднати, орґанізувати його під прапор Христа тим більше, що сего кличу „В єдности сила“ надуживають днесь до сего, аби сю зєдинену силу обертати на зло і шкоду церкви. Длятого всюди днесь по церквах так в Америці як і в старім краю можна бачити тьму-тьменну всяких товариств, орґанізацій, ліґ, клюбів і т. д., які мають чи то добродійну, чи релїґійну, чи запомогову, чи церковно-запомогову ціль і які в сполуці і під надзором церкових властий роблять прекрасну християнську роботу поза мурами самої церкви. Коли-ж так воно є днесь на сьвіті, що всьо єднаєть ся в товариства, орґанізації і коли такі орґанізації, як їх церква возьме під свій покров, можуть принести велику користь для справи Божої на земли взагалї, то чому-ж одна лише гр.-кат. руська церква в Америці не мала-б старати ся о се, щоби також і в її лоні була якась церковна чи церковно запомогова орґанізація? Чи ми і в тім зглядї мусимо бути по заду других? І чи Епископ не сповнив би лише свого обовязку, коли-б він справді покликав до житя таку орґанізацію, в якій наші бідні поселенці на чужині могли-б знаходити релїґійну, моральну і матеріяльну поміч?

Дотично-ж знов сего, що Епископ мав би бути в тій орґанізації якимсь абсолютним „самодержцем“, як се писала „Свобода“, то я хиба скажу, що сей, хто писав сю статю, був в річах Божих великим незнайком. Коли Владика задержував собі деякі права в тій орґанізації „Християнська Любов“, то в тім йшов він лише за постановами католицької церкви. А загальна ся постанова є така, що головний заряд і нагляд над церковними або церковно-запомоговими орґанізаціями має виключно мати церква чи радше церковна власть. (Розпорядок Папи Льва XIII в 1891 р.) В особенности ж що до власти Епископа над такими орґанізаціями, то ся власть є така: а) Тілько Епископ може основувати такі орґанізації, котрі мають щось з церквою до дїла і тільки Епископ може потверджати їх статути (Розп. Папи Климентія VIII, 7. 12, 1604 р.) б) Епископ має нагляд над практиками релїґійними і над зарядом маєтку орґанізації (Постанова Тридентського Собору). в) Епископ може установляти спосіб, в який мають такі орґанізації старати ся о гроші і як мають тими грішми орудувати (Папа Климентій VIII. 7. 12, 1604). г) Епископ має право бути присутним на всяких зборах таких орґанізацій або післати там свого заступника (Конґреґація Соборів 16. 4, 1692 р.) Епископ може поставити місцевого сьвященика на предсїдателя такої орґанізації (Конґр. Відпустів, 8. 1, 1861 р.) і т. д. Коли-ж так маєть ся річ з церковними розпорядками і коли „Християнська Любов“ мала бути церковною чи там церковно-запомоговою (що зовсїм не зміняє річи), то Епископ, задержуючи собі ті привилеї, які він собі задержував, а які належались йому титулом його церковної гідности, мав слушність і порівнювати його до російського царя було сьмішно, глупо і злобно.

А чи ся нова орґанізація мала бути справді основана на се, аби розбивати Р. Н. Союз, або робити йому конкуренцію, як кричали деякі нїби-то наші? — Що до розбиваня Союза, то про се, здаєть ся менї, не може бути найменшої навіть мови, тому, бо ті члени, котрі вже довше до Р. Н. Союза належать і які до него вже привязались, не хотїли-б чейже покидати так скоро своєї старої орґанізації, а вступати до орґанізації нової, хиба, що в тій старій орґанізації була-б так лиха господарка і так нестерпні запанували-б в ній відносини, що чесний, порядник чоловік уважав би собі за сором, в тій орґанізації бути. Так само і ся нова орґанізація а радше ті, що стали-б на чолї сеї орґанізації, в жаден спосіб не важились би, думаю, напосїдатись на Р. Н. Союз за для сеї причини, бо розбивати Р. Н. Союз значило-б тільки, що наражати його на упадок. А якби так Союз упав, то величезне число теперішних його членів лишило-б ся зовсїм на леду, бо задля їх старости, слабости, калїтства або якоїсь иншої статутової причини не могла-б їх приняти ніяка инша орґанізація, і кінець-кінцем ті члени а ще більше їх жінки і діти проливали-б гіркі сльози на тих, через котрих упав Союз, їх єдина опора і надія на будуче. Таким отже теперішним членам Союза стала-б ся до неба вопіюча кривда, якої не хотїв би чейже анї Епископ анї ніхто инший, хто управляв би сею новою орґанізацією, брати на свою душу. Впрочім, воно є дуже легко вимовити те слово „розбивати“, та не так воно легенько дійсно розбити. Ми знаємо, приміром, що по клївлендській Конвенції Р. Н. Союза оснував ся той „славний“ Союзик № 2 на ніщо инше, тільки на се, аби розбивати Союз старий. Но чи Союз № 2 розбив або розібє коли Союз № 1? Ні, і ще раз ні! От, сей Союзик № 2 вкрав вправді кілька відділів Союзови № 1 і на тім скінчилось, а старий Союз, як був сильним кремезним ломакою перед тим, таким самим є він і тепер. Та будь чи не будь сему Союзикови № 2, а Епископ, наміряючи основувати нову орґанізацію, не хотїв наганяти страху Р. Н. Союзови, лише мав инше, іменно церковне добро на метї. А коли-б Владика мав справді такий намір, аби новою орґанізацією розбивати Р. Н. Союз, то був би він на тім дуже перечислив ся, бо старого Союза був би він не розбив а тільки-б сам собі незвичайно пошкодив. От що...

А що до сопернитства, яке мала-б „Християнська Любов“ робити нїби то Р. Н. Союзови, то я скажу хиба те, що в дійсности може бояти ся конкуренції тільки така орґанізація, яка має якісь не зовсїм ясні і чисті цїли або яка опираєть ся на нерозумних, нездорових та хитких засадах. Тимчасом так Р. Н. Союз як і ся нова орґанізація мають цїли і засади красні і добрі. Р. Н. Союз виписав собі на своїм стягу: Народність і любов до сеї народности і він має боронити, утверджати і поширяти сю народність чи радше народну сьвідомість між тутейшими Русинами, а знов „Християнська Любов“ має на своїм прапорі: Бог і Його церква, і задачію сеї нової орґанізації було-б захищати, підносити і оживляти віру і церкву. Ті дві цїли самі по собі не можуть бути такі, аби вони себе взаїмно виключали або хоч би навіть собі противлялись, бо як з одної сторони добре є, коли Русини не є байдужні до своєї народности бо-ж кождий чоловік повинен свій нарід любити, так з другої сторони воно також добре, коли Русини не є рівнодушні для своєї віри і церкви, бо їм віри і церкви треба, бо народу без якоїсь віри в Бога нїколи ще на сьвіті не було тай певно, що такого народа нїколи й не буде і нарід без релїґії, без віри мусить скоро знидіти і упасти. Значить, ті дві засадничі річи: віра і народність не то що собі не є противні, але вони взаїмно себе доповняють. З сего отже виходить, що ся нова орґанізація мала-б давати те, чого не дає Союз і з такого доповненя цїлей не повинно-б на дїлї вийти якесь сопернищтво, але одна згідлива, гармонійна цїлість. Цїлком інакше, розуміє ть ся, представляла-б ся річ тоді, коли-б так, приміром, Р. Н. Союз поставив собі метою систематично після пляну, нищити церкву. В такім разї між „Християнською Любовію“, яка має боронити церкви, а Р. Н. Союзом мусїла-б вийти дуже остра і безпощадна борба, на якій мусїли-б потерпіти обі сторони; більше однак попік би ся на такій борбі Союз ніж церква, бо через таку боротьбу Союз не знищив би преці нь церкви, лише сам собі зломав би карк і то навіть досить скоро...

Що знов дотикає матеріяльного обезпечуваня членів, то тут також не може бути мови про якусь ворожу, шкідливу конкуренцію тому, бо, по перше, Русинів, не стоячих в жадній орґанізації, є в ще в Америці така сила, що побіч Р. Н. Союза могло-б зовсїм добре істнувати й кілька наших орґанізацій. По друге, многі Русини обезпечують ся, як відомо, не лише в одній, але і в другій якійсь орґанізації і задля браку таких своїх орґанізацій йдуть вони до орґанізацій чужих, понайбільше польських або словацьких. Коли-б отже була у нас якась друга, но добра і честна орґанізація, то бодай на будуче ніхто вже з Русинів не мусїв би і не потребував би пхатись до орґанізації чужої, в якій вони нераз винародовляють ся або мусять з причини своєї руськости зносити ріжні дотинки і наруги зі сторони наших „сердечних приятелїв“, як Поляків або Словаків, лише вони вступали-б до другої орґанізації своєї. А по третє, до сеї орґанізації, як я вже в горі зазначував, можна було вступати аж до 60 року житя і вона приймала також на 250 або 100 дол. посмертної запомоги, а того всего не робив анї Р. Н. Союз анї жадна инша тутейша орґанізація. В тих отже випадках „Християнська Любов“ не то що не могла-б викликати якоїсь конкуренції з Союзом, але вона була-б великим добром, бо ті Русини, котрі задля свого віку не можуть вже нїгде обезпечитись, могли-б асекуруватись власне в тій орґанізації, і так само мали-б спромогу забезпечатись в ній ті, котрі задля своєї бідноти не можуть платити на 1000 або на 500 долярів запомоги, як се діє ть ся в Союзі, але на якусь меншу підмогу платити-б могли. Як там воно врешті і не є, а „Християнська Любов“ абсолютно Р. Н. Союзови не пошкодила-б, бо анї загальні цїли обох тих орґанізацій анї статути, які ведуть до тих цїлей, в нїчім не входили-б собі в дорогу, лише вони доповняли-б ся взаїмно, і вирівнували-б ті недостачі, які днесь єще істнують на нашім орґанізаційнім поли. А припустїм навіть, що була-б якась конкуренція між Союзом а „Християнською Любовію“, то вдійсности річи воно не було-б зле. Бо коли між партіями, сторонництвами чи орґанізаціями ведеть ся розумна і чесна конкуренція, то вона є навіть пожадана і хосенна, бо вона викликує рух і поступ в суспільнім, господарськім чи якім там житю народа. Всьо отже залежало-б від сего, якою-б була ся конкуренція.

„Християнська Любов“, як всї знаємо, єще не істнує; доси появились лише її статути, но сама орґанізація ще таки не вродилась. Якже-ж щось не істнує, то воно, розуміє ть ся, не може нікому й шкодити, отже і „Християнська Любов“ Союзови єще не зашкодила та й кричати або нарікати з сего приводу на Епископа значить тільки, що даремно псувати собі горло, час і папір. Я розібрав сю „Християнську Любов“ трохи докладнїйше в тій цїли, аби кождий міг виробити собі погляд, чи булаб яка небезпека для Союза, коли-б та нова орґанізація увійшла справді в житє. Чи ся орґанізація дійсно побачить сьвітло дня, се буде в дуже великій мірі залежати від становища, яке на будуче займе Союз що до Владики. Впрочім се вже до мене не належить і я скінчив сю точку своєї статї. —

(Next, про „бізнес“ нашого Владики буде по Різдві).

Ґуд бай!

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

Травгер, Па. Бр. сьв. Ап. П. і П. від. 32 повідомляє, що річний мітінґ відбуде ся дня 7-го січня 1912-го р. Неявившийся член заплатить 50 цнт. а урядник 1 дол. кари. Довгуючі мають безпроволочно вирівнати свої довги, бо інакше зістануть суспендовані. — П. Єленьовський, пр., Ів. Фурин, кас., Ів. Фалат, секр.

Кент, Па. Бр. сьв. Петра і Павла, відділ 299, повідомляє, що річний мітінґ відбуде ся на гали Прокопа Іванюка, число 38., 14-го січня. Мітінґ припадає на Рождество Христове, тому відложено. Член неявивший ся заплатить 50 ц. а урядник 1.00 дол. кари Вибір нового уряду. — Пр. Іванюк, пр., Ю. Рилов, секр., М. Буртик, кас.

МАГАНОЙ ПЛЕЙН, ПА. Бр. сьв. Пророка Ілії буде принимати нових членів до Братства без вступного в місяцю січни. — Гав. Сошко, предс., П. Горват, кас., Ів. Криба, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Братство сьв. Андрея Перв., від. 66, подає до відомости своїм членам, що річний мітінґ відбуде ся дня 30. грудня с. р., то є в суботу в галі при 500 Е. 73 ул. Початок точно о годині 7.30 вечер. Вибір нового уряду на рік 1912 і справоздане касове за рік 1911. Кождий член мусить явити ся точно на означений час; неявивший ся член буде покараний після статута 1 дол. Кождий член мусить також вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі стратить право голосовання. — За Уряд Братства: П. Вільховий, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Товариство „Поміч в Чужині" від. 215 повідомляє всіх своїх членів, що дня 30. грудня 1911 відбуде ся річний мітінґ в галі Ехо, під ч. 431 Е. 6 ул. Ню Йорк. Кождий член має вирівнати свої довги. Неявивший ся член заплатить 50 цнт., а урядник 1 дол. кари. — Х. Корендович, предс.; О. Кучма, кас.; С. Кучма, секретар, 182 Ave. B., New York, N. Y.

ГЕЙЗЕЛТОН, ПА. Сестрицтво Пок. Пр. Богородиці, від. 216, повідомляє всі свої членкині, що дня 31. грудня с. р., о год. 2-гій попол. відбуде ся в церковній галі при 74 Ларел стр. річний мітінґ, на котрім буде вибирати ся новий уряд і складати ся річне справоздане. Членкиня, що на сей мітінґ не явить ся, заплатить кару 50 цнт., а урядничка 1 дол. Кожда членкиня має вирівнати свій довг, бо в противнім разі зістане суспендована. На сім мітінґу буде принимати ся нові членкині по зниженім вступнім. — А. Романчак, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Тов. „Укр. Січ", від. 282, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітінґ відбуде ся в неділю 30. грудня, точно о 2-ій годині по полудня, в гали Пет. О'Дай, ріг В. Файет і С. Гейтс стр. задля важних справ, як рівнож задля справоздання та вибору уряду на 1912 рік. Неявивший ся член на означений час заплатить кару 50 ц., а урядник 1 дол. — За Уряд Товариства — М. Крук, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Запорожська Січ", від. 117, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітінґ відбуде ся дня 30. грудня 1911 (в суботу) точно о год. 8. вечером, під ч. 134 Е. 7 ул. (Мілер). Неявивший ся член заплатить 15 цнт., а урядник 25 цнт. кари. — І. Ганачівський, предс.: Ф. Дашкевич, кас.; К. Камінський, секр. рек.

ПОВІДОМЛЕНЄ!

Отсею дорогою припоминаю всім членам читальні „Просьвіти" як в Філядельфії, так і в околиці, щоб в як найкоротшім часі принесли вижичені книжки з бібліотеки — до льокалю під ч. 822 N. Franklin St.

Задержучі книжки поступають негарно і кривдять як читальню так і чоловіка, котрий за бібліотеку відвічає. — З пов. Роман Слободян, бібліотекар, 3267 Tilton St., Philadelphia, Pa.

Buffalo, N. Y. — Black Rock.

Ві второк, дня 9-го січня 1912 р.,
в третий день Різдвяних сьвят
в память столітних роковин уродин
о. МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА

спільним заходом і сполученими силами місцевих Товариств: „Бояна", „Драматичного кружка ім. Івана Котляревського", товариства „Заокеаньска Русь", Братства сьв. Івана Хрестителя ч. 15 Р. Н. Союза, Сестрицтва Непорочного Зачатія Преч. Діви Марії, Читальні „Просьвіти" і Товариства „Руська Банда"
відбудесь
о годині 7-ій вечером в церкві сьв. Ів. Хрестителя заупокійна панахида за душу бл. п. о. Маркіяна Шашкевича.

О годині 8-ій вечером на гали п. Вол. Куцевича при улици Grant ч. 930,

Концерт

з слідуючою програмою:

1. Вступне слово — о. Лев Сембратович.
2. „Тебе поємъ" * * * — мішаний хор.
3. Відчит про житє, діяльність і заслуги о. Маркіяна Шашкевича — о. Олекса Пристай.
4. „Ой зійшли ся всі бурлаки", народна пісня — мужеський хор.
5. „В сьвіт за очи", поезія Богдана Лепкого — віддекламує п. Марійка Маласт.
6. „Рідна мова", слова о Маркіяна Шашкевича, музика о. Ізидора Воробкевича — жіночий хор в супроводі фортепяну.
7. „Підлисє", поезія о. Маркіяна Шашкевича — віддекламує п. Онуфрій Гриньків.
8. „Веснівка", слова о. Маркіяна Шашкевича, музика о. Віктора Матюка, — сопранове сольо в супроводі фортепяну відсьпіває п. Варв. Качор.
9. Привітні промови.
10. Руський народний імн — коляди.

Вступ 25 центів.

Весь дохід призначений на бідних учеників і учениць руської школи ім. о. Маркіяна Шашкевича у Львові.

Товариство український „Боян"
в Newark, N. J.
відограє історичну драму в 4-ох актах
„НІЧ ВИФЛЕЕМСКУ"
в Рождество Христове, д. 7. січня 1912.
в церковний гали на Court Str.
Ціни місць: Крісла І-рядні 25 центів, другорядні 15 цент.
Режісер і дірігент хорів д. Т. Каськів.
Початок точно о год. пів до 8-ої вечер.

Просимо всіх щирих Русинів і Русинок з Нюарк і околиці, а також всі Братства і Товариства Нюаркські о як найчисленнійшу участь в тім великім сьвяті. Коли хочете відсьвяткувати весело Рождество Христове то приходіть самі та других беріть на красне представлене „Ніч Вифлеемську"!

Комітет.

ПЕРШЕ ВЕЛИКЕ НАРОДНЕ ВІЧЕ

Заходом Русинів в Ambridge, Pa. відбуде ся дня 31. грудня, о год. 7-ій вечер, с. р. велике всенародне віче. Родимці з Ембридж! Не лишаймось позаду других! Не позвольмо всякій зволочи тріюмфувати! Покажім, що козацька в нас кров і сила козацька! Доколичні Братства, поспішіть з помочию в народній справі! О як найчисленнійшу участь просить — Комітет.

ПОШУКУВАНЯ.

Пошукую свого тата, **Николая Кухар**, котрий довший час перебував в Ню Йорку. Він є родом з Галичини, пов. Бібрка. Єслиб хто про него знав, або він сам, то прошу ласкаво зголосити ся на адресу: Паранька Кухар, 722 Second St., Allentown, Pa.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

СЬВЯТО МАРКІЯНА

в честь 100 літних роковин уродин
відбуде ся
заходом Тов. Сьпів. і всіх місцевих Братств і Товариств
в неділю, дня 31-го грудня с. р.

О год. 6.30 вечером зійдуть ся всі Братства і Товариства до галі мітінґів (д. Н. Ваверчака) і вітси всі з прапорами і в відзнаках підуть до церкви.

О год. 7-ій розпічне ся панахида, яку відправить Впр. о. Декан Підгорецький при ласкавій співучасти всіх доокoличних сьвящеників. Слово виголосить о. А. Улицький.

Програма в гали:

1) Вступнє слово — о. Й. Чаплинський
2) „Не згасайте ясні зорі" — хор міш.
3) „Погоня" (М. Шашкевича) Декламація — д. Ів. Переговський
4) Про часи перед і до Шашкевича — д. А. Цурковський, ред. Свободи
5) „Молитва Лисенка" Дует — п. А. Романець і Ю. Зволинська
6) „Болеслав Кривоустий" (М. Ш-ча) — д. Григ. Маслій
7) „Ой вербо, вербо — хор міш.
8) Маркіян Шашкевич, Відчит — о. П. Понятишин
9) „Цьвітка дрібная" (М. Ш-ча) — п. Ю. Зволинська
10) Деклямації дітий 1) „Бандурист" (М. Ш-ча) — М. Мощар. 2) „Дністрованка" (М. Ш-ча) — П. Пепко. 3) „Підлисє" (М. Ш-ча) — А. Пепко. 4) „Лиха доля" (М. Ш-ча) — І. Ваверчак. 5) „Над Бугом" (М. Ш-ча) — А. Стинецька. 6) „Руська мова" (М. Ш-ча) — Ева Журав (6 літна).
11. „Зазвенімо" — хор міш.
12) „В честь 100 літних роковин М. Шашкевича", — зложила і віддеклямує п. Ю. Зволинська
13) Закінчене — д. А. Бажан
14) Апотеоза Руси-України і „Ще не вмерла.

Управитель хорів — Ів. Переговський.

ВЕСЬ ДОХІД НА ФОНД МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА НА РІДНІ ШКОЛИ.

До громадної участи в сім величавім Сьвяті сердечно запрошає всіх місцевих і замісцевих *КОМІТЕТ.*

Родимці! Ставте ся всі як один і покажіть що у нас сила!

КАЛЄНДАР.

ГРУДЕНЬ.

ст.	Дни	Руські сьвята
28	Четвер	Елевтерія
29	Пятн.	Аґґея
30	Субота	Даниїла прор.
31	Неділя	Св. От. п. РХ.
1	Понед.	Січень. Бонифатія
2	Втор.	Іґнатія Пред. Рожд.
3	Середа	Юліяна муч.

НОВИНКИ.

¶ **Польсько-руська угода.** На дни 16-го м. м. почали ся у Відни польсько-руські переговори, в яких взяли участь президії клюбів українського і польського, а се з Русинів: пп. Кость Левицький, Окуневський і Петрушевич, і Поляки: пп. Абрагамович, Ґерман, Стапіньский, Скарбек, і предс. польського кола, др. Білїньский, який проводив нарадам. Предметом нарад були основи соймової виборчої реформи. Відпоручники укр. клюбу поставили отсї жадання: 1) 31 проц. всїх соймових мандатів для Русинів; 2) утворення в галицькім соймі окремої руської курії; 3) трох руських членів в краєвім видїлї; 4) утворене одномандатових виборчих округів, відмежених під народним оглядом; 5) задержанє дотеперішних вірильних голосів в соймі; 6) утворенє загальної доповняючої курії, не опертої на загальнім праві голосованя; 7) помноженє числа сільських послів до 88; 8) непетрифіковане виборчої ординації; 9) понехане плюрального голосованя; 10) відповідне розміщене руських мандатів у всїх куріях, не виключаючи курії великої власности і міської курії.

¶ **Нова українська часопись.** Від нового року на російській Україні, в містї Харкові, виходити буде нова часопись напрямку нар. демократичного під заголовком „Українське Слово“.

¶ **МекНамари в тюрмі.** Дня 10-го грудня с. р. брати МекНамари зачали відсиджувати свою кару у тюрмі в Сан Квентін, Кал. Раненько вивезено їх з Лос Анджелес поспішним потягом, а за три години були вони вже на берегах заливу Сан Пабльо, у пристани тюрми Сан Квентін. Тут розковано їх з кайданів і шериф Гуммель повів їх під гору, на котрій стоїть тюрма. Коли Джон переступив поріг тюрми, вибила якраз десята година. За Джоном ввійшов Джеймс. За 5 мінут вязні Джон і Джеймс МекНамари дістали нумери і тепер, як довго будуть в тюрмі, будуть звісні як вязень ч. 25.314 і 25.315. Зміряно їх і відфотоґрафовано в двох позиціях, відтак викупано, обголено, убрано в тюремне одінє, відфотоґрафовано другий раз та замкнено у келії ч. 18.

¶ **„Перший горожанин Марса“ на землі.** В Америці найдено недавно горожанина планети Марс. Найшли його серед слідуючих обставин: В Аррапагіє якийсь Пакстон вертів землю, шукаючи нафти і неожидано наткнув ся на рідкої величини метеорит, що глибоко врив ся в землю. Прикликали ґеольоґів, провертіли камінь, стали прослїджувати його в середині і — о, диво — найшли чоловіка, ростом всего около 4 стіп, з гарно збереженим і набальсамованим черепом; від звичайного чоловіка ріжнив ся він тим, що замість носа, була у нього труба. Та вже найдивнійше, що при мумії найшли монету з вображенем круга обороту планет, а в тім крузї найбільшою планетою був Марс. Ніхто й не сумнівав ся в тім, що метеорит, що служив гробом марсіянітови, упав до нас з найблизшої сусідки землї. В кілька днів опісля виявило ся, що се шутка, а навіть найдено автора шутки, який забажав поглумити ся з учених.

¶ **Італійсько-турецька війна.** Нарешті... по довгих днях погромів, усьміхнулась і Італії зоря щастя. Корпус італійської армії, зложений з 40.000 війська напав на оборонні турецькі вали на полудне від міста Тріполїсу і змусив горстку 6000 Арабів і охотників цофнутись в глибину краю. Італійські часописи розтрубили цілому сьвітови про сю „небувалу побіду“ і нею закрили новий погром, який потерпіли деинде, а іменно в справі Дарданелів. Італія мала вже готові кораблї до бльокади, все вже було уладжене до бомбардовання безборонних приморських турецьких міст, як отсе европейські держави сказали хором: „не вільно“ і Італія замовкла. Є се погром дипльоматичний. Італія показала знов в цілій наготї свою неміч в політиці. Та покищо потішилась тим, що по першій побіді в Тріполії готово на будуче піти ліпше так, що не треба буде воювати на мори. Тимчасом европейські держави роблять заходи, аби обі держави помирились, бо війна готова тягнутись в безконечність і принести ще більші страти, як принесла досї. Одначе до мира дійти трудно, бо на те, чого жадає Італія, Туреччина нїяк згодитись не може.

¶ **Кілько видають в Австрії на тютюн?** Статистичні числа з тютюнового доходи в Австрії за рік 1910 виказують дещо цікавого про хмару диму з тютюну. Продажа тютюну в Австрії представляє ся дуже корисно. В р. 1910 продано в краю 389.371 а за границею 10.390 метричних сотнарів, се значить о 1.5 прц. більше як в попереднім році. Найбільший дохід державі принесла продажа папіросів, бо зросла в порівнаню з попереднім роком о 12.03 мілїонів корон. Весь дохід з тютюнового монополю виносив в р. 1910 — 287.38 мілїонів корон, що в порівнаню з попереднім роком становить підвижку о 11.31 мілїонів корон.

¶ **Опіка міністрів над ластівками.** Німецький міністер прилюдних робіт і рільництва видали спільний обіжник, в якім наказують оборону птиць, а передовсім ластівок за їх цінне нищенє комах. Іменно при нових будівлях належить по думці міністрів памятати про урядженє під дахом підкладок, на котрих могли би ластівки лїпити свої гнїзда. При перебудові або направі радять міністри уважати на се, щоби не нарушувано і не нищено гнїзд. Вкінци належало би на весні достарчити коло домів розробленої з водою землї, щоби улекшити ластівкам будову гнїзд.

¶ **Рахуба часу в Китаю.** Китайський рік зачинає ся 30. січня. Теперішний рік є роком 76 циклю. Цикль складає ся з 60 літ, а перший рік першого циклю припадає на рік 2637 перед Христом. Наслідком операции рахуби часу на змінах місяця змінює ся значно число днів поодиноких років. Звичайно числить рік 12 місяців, а що 30 місяців долучує ся до року тринайцятий місяць. З сеї причини числить рік лише 354 днів, але часами також 384 днів. Китайські місяці числять 29 або 30 днів. Китайський рік не примінює ся зовсім до пір року.

¶ **Найбільші морські глибини.** Наші уяви про дно морське, як відомо, доволї неясні і неточні. Кожда нова експедиція приносить нові дані, а під тим зглядом заслугують на увагу глубоководні досліди німецького судна „Planet“. Недавно збудоване і прегарно заосмотрене до океанографічних дослідів, воно з великим успіхом довершило цілу низку трудних робіт у сій области. Так приміром, занимаючи ся помірами на Тихому Океанї, „Planet“ винайшов 1907 р. біля Филипинських островів глибокий спалок дна, більше чим 8.900 метрів. Слїдуючим важним його відкриттєм треба вважати найдене в безпосередній близкости острова Буґенвілля, океанїчної глибини більше чим на 8.000 метрів. Найдена там така глибина, ще раз потверджує факт, що в тому місці Тихого океана і найблизшому сусїдстві сушї, дно морське понижило ся до найбільших глибин. Зіставляючи всї знані дотепер найбільші океанїчні глибини, можна їх упорядкувати, відповідно до їх убутку, як слїдує: Марїньска 9.636 метрів, Лермадекська 9.427 м., Филипинська більше чим 8.909 м., Японська 8.513 м., Порторіська 8.431 м., Буґенвільська 8.045 м.

¶ **Ювилей телефона.** Сего року є вже пятьдесять літ від уставлення першого приряду до розмови на віддаль. Та се не було навіть подібне до нинїшного телефону. В р. 1861 Пилип Райс з Фрідріхсгоф удосконалив сей прилад вже більше, але слова виходили ще не дуже виразно. Аж в чотирнайцять літ пізнїйше, в р. 1875 удало ся Американцеви Ґрагамови Бел зладити прилад, який нині називаємо телефоном. Але був се односторонний приряд, бо можна було говорити лише з одного боку, а з другого лише слухати. В р. 1878 уліпшив його так, що можна було по обох боках говорити і слухати. І нині на землї є кілька мілїонів телефонїчних осередків, а довгота виносить мілїони кільометрів.

¶ **Цікаве явище природи.** В монастирі Балуклї, біля Царгороду, находить ся заджавка з рибою, якої один бік є червоної краски, а другий цинамонової, або майже чорної. Сю ріжницю забарвлення риби ось як пояснюють: Під той час, коли Турки у послїдне (1453 року) припустили штурм на Царгород, один грецький монах сього монастиря прибіг до келії переляканий і незвичайно збентежений, кричучи: „Місто здобуте!“ — „Ну, ще би чого не ставало!“ — воркнув другий монах, який під той час смажив рибу. — „Я сьому повірю аж тоді, коли отся риба вискочить у мене зі сковороди“. І риба таки зараз вискочила зі сковороди; вона була жива, лишень та сторона, якою вона лежала на сковороді, вже підрумянилась і стала о много темнїйшою від другої. Рибу опять впустили до води, де вона з радости стрепенула ся. Потомство тої риби унаслїдило її забарвленє, яке зберегло ся по нинїшний день і служить пригадкою про сю незвичайну подію.

E257

¶ **Голод в Росії в числах.** Російські дневники приносять страшні образи з околиць, де був неврожай. Населенє терпить голод, мовби яку хронїчну недугу, від якої нема кому вилїчити. Почавши від 1817 року було в Европі лише в одній Росії більше як 20 неврожайних літ. А від 1897 року нема майже нї одного року, щоби не терпіло на голод 20 або більше ґуберній. І які наслїдки сеї постійної пошести? На се питанє дають числа таку сумну відповідь, що нас потрясають. В однім тільки 1892 році припало на европейську Росію о 800.000 більше смертий, як в инших лїтах. Голод пірвав отже в тім році два рази більше жертв, як російсько-японська війна, яка належала до вимкових кровавих. Літа отже голоду пориваають більше жертв, як найкровавійші війни. Російський голод не тільки убиває сотки тисячів осіб, але впливає страшно майже на кождий орґанїзм селянина, так що він вироджує. Статистика виказує, що ніде на сьвітї не вмирає тільки людий, що в Росії. Так приміром, на кождих 10.000 населення помирає річно у Франції 211, в Німеччині 181, в Швайцарії 146, в Норвеґії 141, в Данії 131, в Новій Зеляндії 104 а в Росії аж 350! Також учить нас статистика, що житє російського населеня в порівнаню з довготою житя инших народів є дуже коротке. На 100.000 мужчин доходить до 50. року житя в Німеччинї 412, у Франції 476, в Швеції 537, а в Росії 287. Точнїйший погляд дають нам ще числа смертий малих дітий. На 100.000 дітий в р. 1906 померло в Данії 122, в північній Америці 97, в Новій Зеляндії 62, а в Росії 272. Образ буде ще страшнїйший, коли приглянемо ся числам смертий дітий до пятого року житя. На кожду тисячу дітий до пятого року житя вмирає в Норвеґії 190, в Данії 211, в Швеції 186, а в Росії 495. Так отже в Росії тільки половина дітий доживає до пяти літ! І чиж може бути инакше, коли приміром в уфимській ґубернії вже від кількох місяців жиють люди лише жолудю, а тепер коли упав снїг, нема і сего корму.

¶ **Заповідь війни на 1912 рік.** Много політичних і неполітичних ворожбитів пророкує велику европейську війну на рік 1912 або 1913. До сих пророцтв прибуває тепер нове. Дає його п. Мертва, в „Утрі Росії“. Автор доказує, що великі війни наступають по собі в певних відступах часу, менше-більше що 40 літ. Се має походити з того, що в людстві в тих періодах громадить ся така маса енерґії, що мусить вкінци вибухнути. А коли вибухне, сотворює серед населення велику підойму. Се впливає на дітий здернервованих родичів, а сї діти пізнїйше, виростаючи, мають в собі надмірний припас експансивної енерґії, котра доходить до вершка в віцї около 40 літ. Є се отже, сказатиб так, фізіольоґічні причини воєн, поза цїлою політикою. Поки люди розвивають ся нормально, є політична тишина, рівновага. Коли надмір енерґії заколибає рівновагою, вибухають кроваві події.

П. Мертва стверджує свою теорію приміром. В Анґлії в р. 1606 вибух заговір, кроваво присмирений. В році 1648 маємо там революцію і смерть Карла, а в 1688 прогнанє Штуартів.

В 1789 вибухає французька ворохобня, в р. 1830 маємо липцеву ворохобню, а в 1870 комуну.

В р. 1813 союзна армія займає Париж, а в 1853 Французи здобувають Севастополь.

Рік 1905 припадає в Росії в сорокліттє по періоді великих реформ і 80 літ по декабристах.

Ворохобня з 1848 р. не сотворила по 40 лїтах нишої — бо вона сама була наслїдком наполеонських воєн з перед 40 літ.

Нинїшне нервове напруженє, яке відчуває ся в Европі має свою причину: минуло 40 літ від французько-німецької війни.

Сороклїтний ювилей французько-німецької війни невблагано сотворить сю хвилю надміру енерґії, що веде до европейської війни. Італії трохи передчасно, наслїдком своєї полудневої експансії, проявили свій надмір енерґії, нападаючи на Туреччину.

Та окрім 40 лїтних є в історії 100-лїтні періоди. Автор бачить їх в історії Росії. Зіставляючи лише слїдуючі дати: здобутє Пскова Баторием — р. 1511, Дмитро Самозванець — р. 1611, битва під Полтавою — р. 1709, війна з Наполеоном — р. 1812.

А тепер — питає автор — в котру сторону зверне ся народна російська енерґія — і доходить до переконаня, що не проти Японії, чи Китаю, лише проти Німеччини.

Рік 1912, будучи грізним столїтним періодом в історії Росії є рівночасно 40-лїтним періодом французько-німецької війни. Отже по теорії автора війна немичуча.

ЗАПОРОЖЦІ.

КАЗКА

ІВАНА НЕЧУЯ ЛЕВИЦЬКОГО.

(Конець).

Довго сиділи Карпо і Маруся над Дніпром і одпочивали. Перед ними була чудова картина Дніпра, облитого сонцем з високого неба. Маруся довго дивилась на Дніпро, а потім почала говорити:

— Чи бачиш ти, козаче, отой камінь, що висунув ся з берега далеко в воду? Я раз стояла на тім камінї і брала воду, а гетьман їхав дубом. Кругом його сиділи запорозькі козаки і гребли веслами, а гетьман стояв та все дивив ся на мене. Я й собі задивилась на його, а відерце моє й поплило за водою. Гетьман побачив те і засьміяв ся до мене. Який же гарний був гетьман! Мене так і потягло до його, як от проміння сонця тягне росу з квіток. На березї стояв хибкий човник. Я сїла в човник, вхопила в руки веселце і полетїла човником до його. І сама я не счула ся, як я вийшла на козацький берег як побігла до гетьмана, як упала перед ним на колїна і обняла його. Я подивилась йому прямо в чорні очи, почула на свойому лиці його горячий дух, почула, що він нагнув ся до мене і поцїлував мене. І менї здало ся, що я умлїваю, що я вмираю, вмираю і не можу вмерти. Я почула, що моє серце ніби засьпівало якусь чудову пісню і сьпівало, сьпівало без кінця... І я забула батька й матїр, забула свої степи, свій хутор і свої квітки, забула про Дніпро, про небо й сонце. Нащо вони мене збудили і одняли од мене той чудовий сон?

Маруся замовкла і втерла сльози рукавом.

Вже сонце стало на вечірнім окрузї. Карпо і Маруся встали і пішли на степ.

— Проведи-ж мене, козаче до мого батька, до хутора Чаплїв. Я тобі спаси-Біг скажу.

От ідуть вони та йдуть і вже далеко одійшли од берега. Степ почав розстилатись далеко, далеко і зеленїв, скільки засягало око. Трава зеленїла, квітки пахли, птицї сьпівали в синьому небі.

— Степи мої, степи мої! ви й досі такі гарні та зелені, як і колись були, промовила Маруся.

— От дивлять ся вони, аж на степу пасеть ся велика череда: гленДерські корови, здорові конї, круторогі чумацькі воли, цілі табуни іспанських овець. Череда була сита, а пастухи й чабани були пообдирані, босі або в драних постолах. На свитках були самі за себе лати. Вони були худі, замлїлі.

— Чий се скот ви пасете? Чи козацький, чи свій? спитала Маруся.

— Панський! обізвав ся обідраний, як старець, пастух і побіг за коровою, на котрій шерсть аж вилискувалась проти сонця, неначе па якому панови шкура.

Ідуть вони далї, аж пасеть ся друга черідка: корови погані, кудлаті, бички миршаві, низенькі, свинї дрібні.

— А се чия черідка? спитала Маруся.

— Людська! обізвав ся босий і обідраний хлопець.

— Чи далеко ще до хутора Чаплїв?

— Та тут нема хутора Чаплїв, а є велике село Чаплї! одказав чабан.

— А чи живе ще у тих Чаплях козак Петро Музика? його хата стоїть у самій балцї.

— На балцї стоїть куток Музиківка. Там було хат з тридцять як не більше.

Здивувалась Маруся і задумала, де ті хати набрались у Чаплях. От пішли вони далї. Появились роскішні поля. Пшениця стояла, як море; її і кінця не було видко. На полї жали женцї.

— Де се взялась в степу пшениця? Та й насіяно-ж її! подумала Маруся і спитала:

— Чия се пшениця? Чи не Музичина часом, або може гетьманська?

— Яка там Музичина? Ляхівська! Якийсь лях отсе приїхав у степи та взяв посесію у нашого таки пана.

— А де-ж той вражий пан взяв ся тут у Чаплях? спитала Маруся.

— А чи ми знаємо де він тут узяв ся, одказали женцї.

І все те було дуже, дуже чудним для Марусї.

Ідуть вони далї, а там на степу ростуть баштани; кавуняче й диняче бадилля так і вшило степ огудинням, скільки можна було оком скинути.

— Чиї се такі сильні баштани? спитала дівчина баштанника.

— Жидівські! жиди найняли землю на лїто під баштани, одказав дїд баштанник.

— А ото жита, чиї вони?

— Панські?

—А отой овес, неначе золото? Але вівса, вівса, неначе море! Чиї то вівса? спитала дівчина.

Ляхівські.

— А де-ж людське? деж козаче?

— Оттам трошки людського ік селу! гукнув дїд з куріня.

Маруся стала смутна, смутна! В неї знов з'явилась думка, стати калиною вернутись до свого любого гетьмана щоб сьпівати йому вічну пісню про кохання.

Пішли вони далї, аж перед ними розістлало ся велике, превелике село. В кінцї села був великий став на яру. Там стояла здорова цукровня з високим задимляним стовпом.

— „От і Чаплї!'' промовив Карпо.

— Чи вже-ж отсе Чаплї? крикнула Маруся і в долонї плеснула; чия-ж ото фабрика?

— „Ляхівська", одказав Карпо.

— А отой млин низше ставу?

— „Жидівський".

— А отой другий млин, по другому боцї?

— „То панський, але добре не памятаю".

— Чи вже-ж отсе бабуню, Чаплї? спитала Маруся у однієї старої баби, котра йшла дорогою.

— Чаплї. А кажуть люди, що тут не дуже давно було всього навсього три хати Музичиних на балцї. Але коли ви йдете в село, то лучше заночуйте в степу, бо там тепер таке дієть ся, що не доведи Господи! Прийшла московська закуція, бо люди не доплатили податї чи що. Там отсе недавно стріляли на людий, а сьогодня бють людий різками од самого ранку. Половина села втекла в степ.

Не вважаючи на те, Карпо й Маруся пішли далї до села. Коли дивлять ся вони, аж там з боку на ярочку лісок. Під лїсом блищала між осокою вода. Карпо схотїв пити і вони звернули до лїска. Тільки що вони прийшли до лїска, аж дивлять ся, що поміж деревом ховають ся люди, та на щось копають ями та закопують кожухи, свитки, намітки, намиста, чоботи. Марусї так і здало ся, що в село набігли Татари. Вона так і затрусила ся вся та й питає у молодицї:

— Од кого то ви ховаєтесь?

Од закуції. Прийшло військо в село, забрало наш скот, продає жидам нашу одежу. Москалї поїли кури, гуси, свинї, побили вікна, посуду. Отсе що винесли з хат, то може сховаємо, а чоловіки як живі, то й слава Богу!

Ще гірше задумалась Маруся... Одначе їй так хотїлось подивитись хоч на ту хатину, де вона зросла... Їй все здавалось, що вона ходила до Дніпра та отсе вертаєть ся до дому і побачить свою матїр...

Вже вони підійшли до села. Коли дивлять ся, аж при дорозї лежить убитий чоловік, а там на полї — другий, а там далї — третий... Птиця обсїла трупи... Ніхто й не думав їх ховати. Коли ввійшли вони в село, аж там серед вигона кругом стояли москалї, обступивши громаду, а в серединї били москалї людий різками з колючої дерези. Вже обрізали дерезу з усього панського обійстя, вже почали різати глїд, аґрус в панському саду, та все били та били. Вигон червонїв од крови, кругом лежали шматки мяса. Кілька чоловіків лежало ледви живі і страшно стогнали. А різки все свистїли, а москалї все били, а офіцери все кричали та приказували...

Маруся вмила ся сльозами і швидко пішла з того страшного вигона, облитого людською кровю. В селї попід хатами і на улицях не видко було нїгде і живої душі, неначе всї люди вимерли...

Вже сонце стояло низько, як Маруся з Карпом прийшли на Музиківку на балцї. Вона зразу впізнала ту балку... І тепер на балцї стояла така сама невеличка хатка, обгорожена низеньким тином, обкопана ровом, обсаджена садком, а на окопі — високою дерезою. І тепер на окопі дереза була густа, як руно і закривала весь ґрунт і до половини хату.

Маруся ввійшла в хату. В хатї було вже бідно. Коло віконця сидїла старенька женщина. Вона була така похожа на Марусину матїр! Маруся так і кинулась до неї на шию і назвала її своєю матїрю.

— Що се з тобою, дівчино! Я не мати твоя, а ти не дочка моя, тихо промовила женщина.

— Але-ж се хата Петрова Музичина? спитала Маруся.

— Музичина, тільки не Петрова, а Василева, а я Василева жінка.

Маруся стала і руки опустила та все придивлялись до старої женщини.

— Менї все здаєть ся, що ви моя мати. Ви такі похожі на мою матїр, що я-б-з-роду не сказала, що ви не мати моя.

— Ти, дївчино, дуже схожа на мою менчу сестру. А в мене й дочки не було. Чи не ходила ти кілька лїт на заробітках за границею, що позабувала свою рідню?

— О, я довго ходила!... давно вже я була дома, то тут і села не було...

— Що се ти, дївчино, говориш? Твій же вік не Бог зна який. Наші старі люди розказують, що тут на балцї стояла перша хата в Чаплях.

Тогдї тільки Маруся придивилась, що хата стояла вікнами на схід сонця, а хата її батька стояла на схід сонця причілком. Вона зовсїм тепер зрозуміла, що то була дуже давня річ на сьвітї.

— Які-ж ви тїтко, бідні! промовила Маруся, дивлячись на женщину і роздивляючись по хатї.

— А вже-ж бідні, бо нема з чого забагатїти. За поле плата велика, а тут і подушне плати, і на волость, і на школу... Та все плати та плати! І робимо, і нїчого не маємо. Сїдайте, коли ласка ваша!

Маруся й Карпо сїли на лаві і обоє задумались. Тепер тільки Карпо опамятував ся зовсїм, як поговорив з живими людьми, посидів у хатї. Він неначе прокинув ся од важкого і чудного сну, розглядав ся при сьвітї дня на все живе і тільки згадував той сон, що вже розлїтав ся неначе на повітрі. А Маруся сидїла та все згадувала, як то було колись в хатї її батька. В її батька хата була така сама невеличка, але далеко багатша, була обвішана рушницями, шаблями, пістолями. Все те оружя висїло по стїнах поміж вишиваними рушниками і хрестами з квіток і васильків. В її батька було що їсти й пити, бо було в його стільки степу скільки оком скинути; в його була отара овець, були воли й корови. А які конї мав її батько! Як той степовий вітер лїтали вони по степах. Був у його і ставок і млинок і садок, а в садку була пасїка.

— Ви, тїтко, кажете, що се Музичин ґрунт з давнїх давен. Адже у давнього Музики було багато степу. Його поле йшло оттак од самої балки та аж до самого Дніпра.

— Може воно й було коли Музичине, а тепер то панське, то ляхівське. Ми й живемо більше заробітками. А' ще недавно наш таки дїд чумакував, посилав не одну паровицю і в Крим по сіль і на Дїн по рибу.

Уже настав вечір. На стїнї зачервонїло проміння сонця як жар у печи. В хату війшла бабина невістка; вона прийшла з поля з маленькою дитиною на руках, повісила колиску, поклала дитину, а сама кинулась до печи і почала варити убогу вечерю. Невістка була бідно убрана. в старій одежі, в товстій сорочцї. З поля прибігло пятеро овечат та четверо поросят.

— Чи вже у вас і корови нема? спитала Маруся, поглядаючи через віконце на білий двір, на драну повітку.

— Де вже нам й корову держати! промовила невістка і пішла заганяти вівцї.

— Маруся вийшла з хати слїдком за молодицею, подивилась на обідрану повіточку, на убогу оселю, потім пішла в садок і довго дивилась на зелений степ, на балку, засаджену вербами. Карпо вийшов слїдком за нею і не зводив з неї очей. Маруся пішла в садочок, походила по садочку і почала плакати... потім стала коло криницї, ще раз глянула на убогу хату, на вишнї, ще раз глянула на синє глибоке небо, все залите останнїм червоним промінням сонця. Сонце впало десь у степу, неначе потонуло; останнїй червоний промінь запив ся на хмарцї і ростопив її на черпне золото. Маруся глянула на ту хмарку, зітхнула важко і знов стала калиною. Знов на тїй калинї зачервонїли з верху спілі ягоди; кущ навкруги процвів білими квітками. Настала чудова зряна ніч і калина вмила ся росою. Роса закапала в криницю... то були Марусині сльози. З криницї так і піднялася вода, полила ся через край по траві, потекла річенькою аж до синього Дніпра. Карпо все те бачив і не здивував ся після того дива, що він недавно бачив. А здосьвіта вся сїмя Музиченків вийшла в садок дивувались, де то за ніч виросла і зацьвіла калина і сповнила росою з листя всю криницю водою... затопила невеличкою річкою балку.

А гетьман Запорожцї все стояли під золотим хрестом, молились Богу та все поглядали на те місце, де стояла калина. І в той саме час, як Маруся стала калиною в Музичиному садочку, в той час Запорожцї побачили, що коло хреста знов зазеленїв кущ калини, зачервонїли ягоди, забілїли квітки. А під калиною знов заблищала криничка, ще й вода бовталась в криницї, неначе хтось от-от тілки що набрав з неї води. І в той час знов засьпівав пісню чудовий дївочий голос, тільки та пісня була ще жалїбнійша, ще смутнійша. Той голос ніби заголосив над домовиною рідної матери і разом з тим голосом заридав гетьман, заплакали Запорожцї як малі дїти. Ті сльози закапали на жовтий пісок і вкрили його і змішались в Дніпрою водою. А на золотому хрестї, на терновому вінку не перше зачервонїла сьвіжа кров, закапала і облила золотий хрест аж до самого долу. І з тієї крови виріс виноград, обвив ся кругом хреста, зазеленїв листом, зачервонїв ягодами.

Карпо Летючий діждав ся ночи і в глуху північ прийшов у своє село розпитати, що там діялось од того часу, як він розбив байдака. Він нишечком розбудив свого одного товариша, і той йому розказав, що вже Карпову батьківську хату продали; продали все що було в хатї і оддали кущеви за розбитий байдак, а начальство присудило дати Карпови двісті різок на скелї коло самого Ненаситця, як би тільки він вернув ся до дому. — Олеся, його кохана Олеся, вже давно повінчалась з другим лотсманом.

Карпо заплакав, стоячи коло рідної оселї і тиеї-ж таки ночи на віки помандрував за границю, аж за синїй Дунай. І не стало про його чути нї вісточки. Всї так і думали, що він утопив ся, або розбив ся об скелї на Ненаситцеви.

ЗБІРКА НА ПАМЯТНИК БЛ. П. О. Н. СТЕФАНОВИЧА.

Зложили на руки підписаного на памятник покійного о. Миколая Стефановича отсї Добродії:

Преосьв. Кир Сотер	$20.00
Всч. о. В. Петрівский	10.00
Панї Й. Зволиньска	15.00
п. Гр. Кузьневич	5.00
Всч. о. М. Стернюк	5.00
З панахиди в Амбрідж, Па.	3.36
Всч. о. Р. Залїтач	10.00
Всч. о. О. Павляк	10.00
Всч. о. І. Захарко	10.00
Всч. о. В. Турула	10.00
Всч. о. В. Довгович	10.00
Всч. о. М. Підгорецкий	10.00
Всч. о. О. Улицкий	10.00
Всч. о. П. Понятишин	10.00
Всч. о. Й. Чаплиньский	10.00
Громада сьв. Петра і Павла в Клївленд, О.	5.00
Всч. о. Ил. Кузїв	5.00
Всч. о. Вол. Сполїтакевич	8.00
Всч. о. Й. Боярчук	5.00
Всч. о. Г. Якимович	10.00
З панахиди в церкві сьв. П. і П. в Клївленд, О.	12.00
Бр. сьв. О. Николая, від. 53 Р. Н. С. в Пітсбурґ, Па.	50.00
Разом	$243.36

Всїм ласкавим Добродіям щиро-сердечне Спасибіг!

Прочих Всч. ОО. Доброд. упрашаєсь чим скорше надсилати, бо час вельми короткий.

Д. Добротвор,
2260 W. 7 St. Cleveland, O.

Відозва.

В сім році минає, як відомо, сто літ від часу, як прийшов на сьвіт Маркіян Шашкевич. Він положив великі заслуги для нашого народа, бо він перший навчив Русинів не встидати ся свого рідного слова, бо він перший показав дорогу, якою нам треба йти, щоби здобути собі повагу між іншими народами в сьвіті.

Наш бідний край обходить торжественно сю столітню річницю народин Маркіяна. Всюда по містах, місточках і селах устроюють вечерки і вечерниці в його честь; в Підлисю, його родиннім селі, поставили йому величавий памятник в формі хреста, у Львові відбули ся громадні походи на його могилу; тут і там основують ся інституції його імени, збирають ся складки на народні ціли і т. д. і т. д. Інтеліґент стає побіч селянина і робітника, молодіж побіч старих і з всіх грудей добуває ся один гимн похвальний в честь першого пробудителя галицької землї.

І нам, Русинам, яких доля кинула за море, не випадає остатись по заду в сьвяткованю сего ювилею. І ми також мусимо почувати ся до обовязку віддати достойну і гідну честь Маркіянови, і тим способом показати нашим братям в старім краю, що ми так само. хоч на чужій земли, уміємо шанувати память наших великих заслужених людей.

Тим то ми, підписані комітетові, сьміємо звернути ся до всіх Русинів в Америцї от сими словами: Дорогі Родимці! Хотяй ми розкинені по широкій і довгій Америцї, то мусить нас тепер оживити одна думка, одна ціль, а се віддане почести першому каміняреви нашої вітчини. На всіх наших плейзах мусять в тім або з початком слідуючого року бути устроєні концерти, вечерниці або який інший обхід в честь Шашкевича. Ми мусимо звеличити його імя, аби старий чи молодий як і дитина-школяр знали, хто був Шашкевич, що зробив і чим він є великий і заслужений для нас.

Но тоє возвеличенє Маркіяна не може обмежити ся лише на слова; ми мусимо се віддане чести показати також ділом. Ми знаємо, що в старім краю силять ся фонди на рідну школу, ми знаємо, що всї Русини добровільно оподатковують себе і тягнуть ся з послідного на народні цїли, хоч кождий з нас знає як тяжко в краю о гріш. Богу дякувати нам тут в Америцї лекше о хлїб і о цент. Длятого, чи можемо ми обоятним оком дивити на се, як наші братя кладуть на народнім жертвеннику свої лепти для народного добра, а ми з своєї сторони малиб бути рівнодушними і нічого не дати?

Нї, і ще раз нї! Ми мусимо помочи нашому краєви і показати, що й нам добро рідної школи лежить на серци. Длятого ми просимо, щоби при всяких Маркіянових обходах збирали ся добровільні складки, щоби по церквах наше Вс. Духовеньство відправляло параста-си по Маркіянї і заряджувало заразом збиране жертв, щоби взагалї не проминула анї одна нагода, при якій не зібралюб ся дещо на повисшу ціль. Всї ті жертви утворять один фонд під назвою „Ювилейний фонд ім. Маркіяна Шашкевича'' і він пійде на шкільні цїли в старім краю.

Ми певні, що наша американська Русь не повстидає ся. На бік всякі незгоди і сварнї! Нехай всїх нас Русинів в Америцї звяже під теперішну пору одна ідея: „**Сьвято Маркіяна!**"

За Комітет:

о. Йос. Чаплинський, предс.,
167 Hall Ave., Perth Amboy, N. J.

Ів. Мартон, заст. предс.,
Whiting, Ind.

Сем. Ядловський, кас.,
Box 76, Jersey City, N. J.

Вол. Каськів, секр.
10 Chmelnycky St., Ansonia, Conn.

КНИЖКИ

котрі можна дістати в друкарні „Свободи":

	цнт.
Ангел та пустельник	15
Америка	15
Американець, веселий образ з житя народу	15
Бери та читай	30
Борба кляс і чому робітники орґанізують ся	15
Весела книжочка з образками	35
В Старім і Новім краю	25
Гостина сьв. Николая, драматична гра для дітий	10
Доля галицької сироти	5
Дещо про зьвірята	30
Дещо про права і суди	10
Дорога до сьвідомости	10
Еміґрант	15
Журавлі	10
Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Зл. Держ.	15
Зуб за зуб	10
Казки за Циганів	10
Коротка історія Руси	10
Капітал і праця	15
Казки про Жидів	15
Книжочка рахункова	50
Марія	10
Многострадальний народ	20
Народний рух астр.-угор. Русинів	15
Оповідане про Алї Бабу і сорок розбійників	20
О підземних скарбах	25
Оповіданя про заздрих богів	10
Про нутро землї	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Рицар і смерть	5
Розмова Поляка з Русином	10
Релігійні віросваня	20
Русько-анґлїйський тлумач	60
Слово ч. 5.	15
Слово ч. 6.	15
Страшна пімста	20
Смерть	10
Степові люди	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітнича драма	15
Товариска ворожка	15
Хто з чого жиє	15
Унія в Америці	20
Які то є люди на земли, з 20 образ.	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Хлопська доля	5

Друки.

Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3
Помяник за померших	10
Папері листові з вінетами, оден.	2

Молитвенники і книжки богослужебні та релїґійні.

Звичайна оправа.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хліб души	60
Хліб души, латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Друг души	50
Горі Серце	34
Ізборник Церковний, малий	70
Ізборник Церковний, мал. лат. бук.	70
Молитвенник, галицкий	66
Псалтир, малий	1.20
Сокровище Души	80
Зборничок	55
Збірничок найкрасших пісень цер.	10
Ангельский хор, збірник народно-церков. пісень під ноти ч. I.	25
Ангельский хор, часть II.	5

Гарна оправа.

Бог Надежда Моя	2.00
Хліб Души	1.80
Хліб Души, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Души	1.30
Горі Серце	1.10
Молитвенник	1.80
Молитвенник, латинськими бук.	1.80
Зборник	1.90
Зборничок	1.30

Замовленя належить висилати на адресу:

SVOBODA,
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЦІНИ І ПРАВИЛА ОГОЛОШЕНЬ В „СВОБОДІ".

1) ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСОВІ, які йдуть довший час (від 3 місяців до року) платять ся після спеціяльної тарифи, яку інтересовані дістануть на жадане листовно.

1-о, 2-о або 3-и разові ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСІВ по 3 цнт. від слова за кождий раз.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ, як: мітинґи брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза поміщає ся безплатно оден раз в рубриці „Рух в Відділах Р. Н. Союза".

ОГОЛОШЕНЯ ПРЕДСТАВЛЕНЬ ТЕАТРАЛЬНИХ І БАЛЇВ по 2 центи від слова для брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза, а для товариств неналежачих до Р. Н. Союза по 4 центи від слова.

ПОШУКУВАНЄ ОСІБ І РОБОТИ по 2 центи від слова за найменче 10 слів.

КОНКУРСИ ПАРОХІЙ і иньші по 3 центи від слова.

ПРОПОЗИЦІЇ ЖЕНИТЬБИ по 10 центів від слова за найменше 10 слів.

Одноразове оголошенє адреси 25 цнт.

2) Належитість за всяке оголошенє мусить бути прислана з гори та в цілости. В противнім разі оголошенє безуслівно не поміщає ся. Належитість за дрібні оголошеня можна присилати також почтовими марками.

3) Кожде оголошенє мусить бути в редакції на тиждень перед датою виходу того числа часописи, в якім воно має бути поміщене. Оголошень телефоном не приймає ся.

4) За зміст оголошень або за відвічальність оголошуючих ся в часописи фірм редакція не приймає ніякої відвічальности.

5) Кого-б скривджено, або з ким зле обходжено-б ся в тій фірмі, яка оголошує ся в нашій часописи, нехай про се сейчас повідомить редакцію, а коли подасть достаточні докази ошуства, викине ся оголошенє несовісної фірми; кромі сего редакція доложить всіх старань, щоб ошуста потягнути до відвічальности.

6) Редакція має право відкинути або перервати яке небудь оголошенє, не подаючи причин.

7) Редакція має право жадати від фірм або незнаних осіб, щоб прислали докази, що ведуть свій бизнес чесно і дійсно зможуть додержати того, що обіцюють в оголошеню.

8) В оголошеню мусить бути тільки правда. Редакція має право відкинути всяке підозріле оголошенє.

9) Оголошеня мусять бути писані пером, виразно і на одній стороні паперу.

10) За дрібні оголошеня редакція не висилає ніяких поквітовань.

Позір!

усі ті, що змінюють свої адреси.

Експедиція нашої часописи просить усїх тих Вп. Родимців, читачів нашої часописи, які змінюють місце свого побуту чи помешканя, повідомлювати про се адміністрацію „Свободи" після поданого понизше взірця:

Член відділу Р. Н. Союза ч. ....

Імя і назвиско моє звучить ....

....

Моя стара адреса звучить ....

....

Прошу посилати „Свободу" на нову адресу, яка звучить ....

....

Просимо затямити собі сей взірець і після того взірця зміняти, в разі потреби, свою адресу.

SVOBODA
83 Grand Str., Jersey City, N. J.